

ประวัติความเป็นมา

ประวัติการ

ประวัติการ

ประวัติการ

ประวัติการ

ประวัติการ

ประวัติการ

ประวัติการ

ประวัติการ

ประวัติการ

ประวัติการ

ประวัติการ

ประวัติการ

ประวัติการ

ประวัติการ

ประวัติการ

ประวัติการ

ประวัติการ

ประวัติการ

ประวัติการ

ประวัติการ

ประวัติการ

บทที่ ๑

ประวัติความเป็นมาจังหวัดสมุทรปราการ

ประวัติความเป็นมาจังหวัดสมุทรปราการ

๑.๑ ประวัติศาสตร์จังหวัดสมุทรปราการ

จังหวัดสมุทรปราการ หรือที่เรียกกันเป็นสามัญทั่วไปว่า “เมืองปากน้ำ” เพราะตั้งอยู่ปากน้ำเจ้าพระยาเป็นเมืองสำคัญทางประวัติศาสตร์ มาตั้งแต่สมัยโบราณเป็นเมืองหน้าด่านทางทะเลที่มีความสำคัญตลอดมาทุกยุคทุกสมัย

“สมุทร” แปลว่า “ทะเล” และ “ปราการ” แปลว่า “กำแพง” สมุทรปราการ แปลว่า กำแพงชายทะเล หรือกำแพงริมทะเล ซึ่งหมายถึงเมืองหน้าด่านทะเล หรือริมทะเลที่มีกำแพงมั่นคงแข็งแรงสำหรับป้องกันข้าศึกนั่นเอง นับว่าเป็นการให้ชื่อเมืองที่ถูกตั้งและเหมาะสมตามความมุ่งหมายในการตั้งเมืองเป็นอย่างดี

ประวัติความเป็นมาของจังหวัดสมุทรปราการ สลับซับซ้อนสัมพันธ์กับเมืองพระประแดงมาก (ปัจจุบันเป็นอำเภอพระประแดงในจังหวัดสมุทรปราการ) เพราะจังหวัดสมุทรปราการได้ตั้งขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี พ.ศ. ๑๔๐๐^๑ ซึ่งเป็นสมัยที่ขอมตั้งราชธานีอยู่ที่พระนคร (คือนครอม) แต่เมืองพระประแดงเดิมนั้น ขอมได้ตั้งขึ้นในสมัยขอมมีอำนาจครอบครองบริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งสมัยนั้นทะเลยังลึกเข้ามาทางตอนใต้ของกรุงเทพมหานครขอม เรียกว่า “ปากน้ำพระประแดง” เมื่อตั้งเมืองที่ปากน้ำก็เรียกว่า “เมืองพระประแดง” (ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เชื่อว่าเมืองพระประแดง ที่ขอมตั้งนี้อยู่ที่คลองเคศ^๒ เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร ปัจจุบันเป็นที่ทำการ การท่าเรือแห่งประเทศไทย) ครั้นนานมา มีแผ่นดินงอกออกไป เมืองพระประแดงห่างจากปากน้ำเข้าทุกที จึงมีการโยกย้ายตั้งเมืองปากน้ำขึ้นใหม่เพื่อความเหมาะสม จึงมีทั้งเมืองสมุทรปราการ และเมืองพระประแดง ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ครั้นถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ความจำเป็นทางการเมือง และความปลอดภัยของประเทศชาติมีมากขึ้นจึงได้ตั้งเมืองนครเขื่อนขันธ์ขึ้น(ปัจจุบันเป็นอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ) จึงกล่าวได้ว่า จังหวัดสมุทรปราการ หรือเมืองปากน้ำในปัจจุบันนี้ มีประวัติและอาณาเขต ของเมือง ๓ เมืองรวมกัน คือ เมืองพระประแดง เมืองนครเขื่อนขันธ์ และเมืองสมุทรปราการ

^๑ สภาวัฒนธรรมจังหวัดสมุทรปราการ. (๒๕๔๐). ของดีเมืองสมุทรปราการ. หน้า ๕.

^๒ พลาศิษฐ์ สิทธิธัญกิจ. (๒๕๓๗). “บทเพลงเจ้าพระยา พระประแดงหน้าด่านแม่น้ำเจ้าพระยา สมัยขอม” ในวัฒนธรรมไทย. หน้า ๒๑-๓๓.

^๓ สภาวัฒนธรรมจังหวัดสมุทรปราการ. (๒๕๔๐). แหล่งเดิม. หน้าเดิม.

^๔ พลาศิษฐ์ สิทธิธัญกิจ. (๒๕๓๗). แหล่งเดิม. หน้าเดิม.

ถ้าจะกล่าวย้อนหลังขึ้นไปในอดีต จังหวัดสมุทรปราการมีประวัติศาสตร์ความเป็นมา
ที่นำมากล่าวได้ละเอียด ค่อกจากสมัยทวารวดีมาราว ๕ สมัยด้วยกัน คือ สมัยลพบุรี สมัยสุโขทัย สมัย
ศรีอยุธยา สมัยธนบุรี และสมัยรัตนโกสินทร์

สมัยลพบุรี

การที่ขอมขนานนามเมืองหน้าด่านว่า “พระประแดง” นั้นมีเหตุผลชัดเจนอยู่มาก
เพราะคำว่า “ประแดง” หรือ “บาแดง” เป็นภาษาเขมร แปลว่า “คนเดินหมาข คนนำข่าวสาร” ซึ่งหมาย
ถึงว่า เมืองพระประแดง เป็นเมืองหน้าด่าน ถ้ามีเหตุการณ์ใด ๆ เกิดขึ้น เป็นหน้าที่ของเมืองนี้จะต้อง
รีบแจ้งข่าวสาร ไปให้เมืองหลวง (ละโว้) ทราบโดยเร็ว จึงทำให้เชื่อได้ว่า เมืองปากน้ำสมุทรปราการ
คงเป็นท้องที่ส่วนหนึ่งของเมืองพระประแดงด้วย

สมัยสุโขทัย

ขอมครองอำนาจเหนืออาณาจักรทวารวดีเหนือลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา หรือเรียกอีก
ชื่อหนึ่งว่า “สุวรรณภูมิ” อยู่ชั่วระยะหนึ่ง ก็เสื่อมอำนาจลง คือราว พ.ศ. ๑๘๐๐* กลุ่มชนไทยน้อยซึ่ง
อพยพทยอยมาจากตอนใต้ของจีน ได้มาตั้งหลักแหล่งกระจายอยู่ตรงแถบตอนเหนือของกลุ่มแม่น้ำ
เจ้าพระยา และเศษอยู่ใต้อำนาจของขอมในสมัยขอมเรืองอำนาจนั้น ได้มีความเข้มแข็งสามารถรวบรวม
กำลังขับไล่ขอมออกไปจากดินแดนบริเวณนั้น ได้สำเร็จแล้วประกาศตัวเป็นอิสระตั้ง “กรุงสุโขทัย”
(จังหวัดสุโขทัยปัจจุบัน) เป็นราชธานี กษัตริย์พระองค์แรกที่ครองกรุงสุโขทัย คือ “พ่อขุนศรีอินทรา
ทิตย์” ทำให้ไทยเริ่มมีอำนาจในดินแดนแหลมทอง(สุวรรณภูมิ) และเจริญรุ่งเรืองขึ้นเป็นอันดี จนถึง
รัชสมัย “พ่อขุนรามคำแหงมหาราช” กษัตริย์ผู้ทรงอนุภาพมาก สามารถต่ออาณาเขตสุโขทัยออกไป
ได้กว้างขวางที่สุด คือทิศเหนือ จรดแคว้นล้านนาไทย ทิศตะวันออก จรดเขมร (ซึ่งยังครองลุ่มแม่น้ำ
มูล) ทิศใต้ ครอบครองตลอดแหลมมละยาู ทิศตะวันออก ครอบครองเมืองหงสาวดีของพม่าไปจด
อ่าวเบงกอล

ในสมัยสุโขทัยนี้ เมืองพระประแดงก็ขึ้นอยู่กับกรุงสุโขทัยตลอดมา จนถึงสมัยกรุง
ศรีอยุธยาเป็นราชธานี^๑

* สภาวัฒนธรรมจังหวัดสมุทรปราการ. (๒๕๔๐). แหล่งเดิม. หน้า ๑๕

^๑ แหล่งเดิม.

สมัยอยุธยา

ต่อมาในต้น พ.ศ. ๑๘๕๓ พระเจ้าอยู่ทองได้ทรงอพยพผู้คนจากสุพรรณบุรี มาสร้างพระนครขึ้นใหม่ที่ริมหนองโสนขนานนามว่า“กรุงเทพมหานครวรวดีศรีอยุธยา”และทรงทำการราชาภิเษกขึ้นเป็นกษัตริย์ ทรงพระนามว่า “สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑” ประกาศเป็นอิสระไม่ขึ้นต่อกรุงสุโขทัย ทั้งได้แสดงอาณาเขตออกไปลิแอมร ใน พ.ศ.๑๘๕๕^๑ ได้เมืองนครธมอันเป็นนครหลวงของเขมรและดินแดนทางตะวันตกของเขมรทั้งหมด ส่วนหัวเมืองฝ่ายใต้อันเป็นอาณาเขตของกรุงสุโขทัยเดิมก็ได้ขึ้นมาอยู่กับกรุงศรีอยุธยาทั้งหมด ทั้งนี้ด้วยความสามารถในการรบของขุนหลวงพระร่ำ ตั้งแต่เมืองราชบุรี เพชรบุรี ลงไป ตลอดแหลมมละยู (ประเทศมาเลเซียปัจจุบัน) ส่วนทางทิศเหนือ ได้เมืองลพบุรี ซึ่งติดต่อกับอาณาเขตสุโขทัย พระเจ้าอยู่ทองได้โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งเมืองหน้าด่านทั้ง ๔ ทิศ คือ ทิศเหนือ เมืองลพบุรี ทิศตะวันออก เมืองนครนายก ทิศตะวันตก เมืองสุพรรณบุรี และทิศใต้ เมืองพระประแดง

เมืองหน้าด่านเหล่านี้โปรดฯ ให้สร้างป้อมปราการที่มั่นคงแข็งแรงทุกเมือง แต่เมื่อถึงรัชสมัยของสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ พ.ศ.๒๐๑๘^๒ เกิดสงครามช้างเผือกระหว่างไทยกับพม่า พระเจ้าตะเบ็งชะเวตี้ยกทัพใหญ่มาตีกรุงศรีอยุธยา ทางกรุงยกทัพไปตั้งรับที่พม่าที่เมืองสุพรรณบุรี แต่ทานกำลังไม่อยู่ ทัพพม่าสามารถยกเข้ามาถึงราชนครได้ หลังจากพม่ายกทัพกลับไปแล้ว สมเด็จพระมหาจักรพรรดิทรงเห็นว่า เมืองสุพรรณบุรีแม้จะมีค่ายคูประตูหอรบพร้อม ก็ยังรับศึกใหญ่ไม่อยู่ ไม่มีประโยชน์ต่อการป้องกันศัตรูได้อีกแล้ว มีหน้าชัยยังเป็นที่สำหรับข้าศึกหักอาศัย และรวบรวมไพร่พลเสบียงอาหารได้อีก จึงโปรดฯ ให้รื้อป้อมค่ายและกำแพงลงเสีย พร้อมทั้งป้อมกำแพงที่เมืองลพบุรี และเมืองนครนายกด้วย ให้คงเหลือไว้แต่ที่เมืองพระประแดงสำหรับเป็นเมืองหน้าด่านทางทะเลเพียงแห่งเดียว

เมืองพระประแดง ตามที่ได้กล่าวมาแล้วแต่ต้น เป็นเมืองเก่าแก่นับพัน ๆ ปี ตามหลักฐานไม่ทราบแน่ชัดว่าเริ่มสร้างในสมัยกษัตริย์ขอมองค์ใด พอจะมีหลักฐานแน่ชัดก็ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ดังปรากฏในหนังสือ พระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัดเลขาว่า “เมื่อปีมะเมีย จุลศักราช ๘๖๐ (พ.ศ. ๒๐๕๑) บุคชำระคลองลำโรง ได้ทวรูปทองสำฤทธิ์ ๒ องค์ ตรงที่คลองลำโรงค่อคลองทับนางและเทวรูปนั้นมีอักษรจารึกชื่อว่า“พระยาแสนดา” องค์หนึ่งและ “บาทสังขร” อีกองค์หนึ่ง สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ โปรดฯ ให้สร้างศาลประดิษฐานไว้ที่เมืองพระประแดง (ยังเป็นเมืองอยู่ในสมัยนั้น) และต่อมา เมื่อสมเด็จพระมหาธรรมราชาธิราชครองราชสมบัติ พระยาละแวก เจ้าเมืองกัมพูชาได้ยกทัพเรือมาตีกรุงศรีอยุธยาในปีมะแม จุลศักราช ๘๖๑ (พ.ศ. ๒๑๕๐) แต่ตีไม่ได้ตั้งปรารณา เมื่อดำทัพกลับได้ให้เอาเทวรูป ๒ องค์ที่เมืองพระประแดงไปเมืองเขมรด้วย

^๑ ตันัน เมืองวงศ์ (ม.ป.ป.) ประวัติศาสตร์ไทยยุคก่อนประวัติศาสตร์-สุโขทัย. หน้า ๑๓๐.

^๒ ตภาวิวัฒนธรรมจังหวัดสมุทรปราการ. (๒๕๔๐). แห่่งเคิม. หน้า ๑๕.

ดังนั้นเมืองพระประแดง เป็นเมืองหน้าด่านทางทะเลที่สำคัญมาทุกยุคทุกสมัย เพราะเป็นเมืองที่อยู่ปากน้ำจระเข้ไทย

เมื่อกล่าวมาถึงตอนนี้ จึงเห็นได้ว่า “เมืองปากน้ำ” ซึ่งเรียกกันเป็นสามัญติปากคนทั่วไปนั้นเดิมมิได้ตั้งอยู่ “ปากน้ำบางเจ้าพระยา” หรือตำบล “ปากน้ำ” ดังในปัจจุบันนี้ เพราะตามที่กล่าวมาแล้วว่าสมัยนั้น ปากน้ำของแม่น้ำเจ้าพระยา ลึกเข้าไปถึงบริเวณตอนใต้ของกรุงเทพมหานคร คือเขตพระโขนงในปัจจุบัน ต่อมาเมื่อราชทะเลแปรสภาพเป็นพื้นแผ่นดินทับถมคืบคลานจนกลายเป็นที่ราบงอกออกมาเข้า เมืองพระประแดงเดิม ซึ่งเคยเป็นเมืองปากน้ำก็ห่างไกลจากจากปากน้ำมากไปทุกที เมืองพระประแดง จึงถูกโยกย้ายเปลี่ยนตำแหน่งที่ตั้ง เพื่อความเหมาะสมกับฐานะเมืองหน้าด่านทางทะเล ต่อหลังปรากฏว่า เมืองพระประแดงมาตั้งอยู่ที่ ตำบลราษฎร์บูรณะ (คนละที่กับเขตราษฎร์บูรณะ กรุงเทพมหานคร) ตอนที่เคยเป็นสถานที่ตั้งสถานีบางนางเกรง สถานีรถไฟสายปากน้ำ (ทางรถไฟสายปากน้ำถูกเรียกชื่อ ในสมัยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์) คือบริเวณที่ตั้งโรงเรียนเกริกวิทยาลัย ในปัจจุบันนี้ ดังในสารานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน กล่าวไว้ดังนี้ “ต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๓ จึงปรากฏว่า มีเมืองพระประแดงตั้งใหม่ ที่ตำบลราษฎร์บูรณะ อยู่ฝั่งตะวันออกของลำน้ำเจ้าพระยา(ราวสถานีบางนางเกรง รางสายปากน้ำ) ต่อมาเมืองพระประแดง น่าจะย้ายมาอยู่ ฝั่งตะวันตกของลำน้ำเจ้าพระยาตามเดิม” ครั้นถึงสมัยกรุงธนบุรี สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้ทรงให้หรือกำหนดเมืองเก่าเพื่อเอาอิฐไปสร้างราชธานี ที่กรุงธนบุรี เมืองพระประแดงที่ราษฎร์บูรณะ จึงหาซากไม่พบจนทุกวันนี้ ส่วนที่ตั้งอำเภอพระประแดงในปัจจุบันนี้นั้น มิใช่เมืองพระประแดงเดิม หากเป็นเมือง “นครเขื่อนขันธ์” ซึ่งเริ่มสร้างในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ต่อมาสำเร็จเรียบร้อย ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ และต่อมาจึงเปลี่ยนชื่อเป็นเมืองพระประแดง หรือจังหวัดพระประแดง ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

สำหรับเมืองสมุทรปราการที่มีขึ้นในภายหลังนั้น นักประวัติศาสตร์และนักโบราณคดีสันนิษฐานว่า สร้างขึ้นในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม แห่งกรุงศรีอยุธยา (พ.ศ. ๒๑๓๖-๒๑๓๙)^๖ เพราะหลักฐานจากหนังสือคำให้การชาวกรุงเก่า ก็ออกชื่อเมืองสมุทรปราการในแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าทรงธรรมแล้ว สมเด็จพระเจ้าทรงธรรมได้โปรดให้สร้างเมืองสมุทรปราการขึ้นที่บริเวณใต้คลองบางปลาคล ซึ่งอยู่ทางฝั่งตะวันตกหรือฝั่งขวาของแม่น้ำเจ้าพระยา เพราะสมัยนั้นแถบบริเวณคลองบางปลาคล ได้มีต่างชาติฮอลันดาซึ่งเข้ามาติดต่อกับค้าขายกับไทยตั้งแต่สมัยสมเด็จพระเอกาทศรถ และ

^๖ สภาวัฒนธรรมจังหวัดสมุทรปราการ. (๒๕๔๐). แหล่งเดิม. หน้า ๑๖.

^๗ แหล่งเดิม.

ได้รับพระราชทานที่ดินบริเวณเหนือคลองบางปลาคล^๑ เนื่องจากชนชาตินี้เข้ามาทำการค้าด้วยวิธีอันดี ประพฤติและวางตัวติดต่อกับคนไทยเป็นอย่างดีทั้งทำความดีความชอบช่วยเหลือราชการแผ่นดิน หลายอย่าง สอตันดา ใช้สถานที่นั้นตั้งคลังสินค้า เป็นสถานีการค้าที่มั่นคงใหญ่โต คือเป็นทั้งคลังสินค้าและที่อยู่ของเจ้าหน้าที่อย่างพร้อมเพรียงเป็นสถานทั้งคงามบริบูรณ์ด้วยเครื่องใช้ประจำวันที่ทันสมัย จึงถึงชกช่งกันในหมู่ชาวฮอลันดาว่า “นิว อัมสเตอร์ดัม”^๒ นับตั้งแต่นั้นมาบริเวณวังปลาคลก็เจริญขึ้น ความลำค้ำ ประชาชนได้มาค้าขายติดต่อกับคลังสินค้าแห่งนี้มากขึ้น และตั้งบ้านเรือนร้านค้าขายตัวออกไปทุกที ดังนั้นสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม จึงโปรดให้สร้างเมืองสมุทรปราการขึ้น ณ บริเวณดังกล่าวแล้ว

การที่สมเด็จพระเจ้าทรงธรรม ได้โปรดเกล้าให้สร้างเมืองสมุทรปราการขึ้นในที่บริเวณฝั่งใต้คลองบางปลาคลนั้น นอกจากพระองค์จะทรงเห็นความสำคัญที่คนไทยจะทำการค้าขายกับฮอลันดา ซึ่งเป็นฝรั่งที่ค้าหน้าทางการค้ามากที่สุด ในสมัยนั้นแล้ว ยังทรงเห็นความจำเป็นที่จะต้องสร้างเมืองหน้าด่านชายทะเลขึ้นใหม่ แทนเมืองประประแดงซึ่งนับวันจะห่างไกลเมืองปากน้ำเข้าทุกที เนื่องจากชายฝั่งงอกออกไปเรื่อย ๆ ทำให้พระประแดงลดความเหมาะสมที่จะเป็นเมืองหน้าด่านอีกต่อไป และเมื่อเมืองสมุทรปราการที่สร้างใหม่นี้อยู่ในท่าเล และชัยภูมิที่เหมาะสมกว่าและเจริญกว่า จึงเป็นธรรมดาที่เมืองพระประแดงจะลดความสำคัญลงไป

ส่วนคลังสินค้าหรือ นิว อัมสเตอร์ดัม ของฮอลันดานั้น ปรากฏว่าในรัชกาลกษัตริย์องค์ต่อ ๆ มา ฮอลันดาไม่ได้มาค้าขายติดต่อกับไทย เนื่องจากไม่พอใจที่ไทยค้ำเนินการค้าเสรีเองเป็นส่วนใหญ่ และไทยได้สนิทสนมกับฝรั่งเศสมากขึ้นในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช จนมีเรื่องพิพาทกับฮอลันดา ฮอลันดาจึงได้ทอดทิ้งสถานที่คลังสินค้านี้ไป เวลานานเข้ากระแสน้ำได้ไหลพัดเซาะคลังเข้าไปทุกที สถานที่แห่งนี้จึงได้พังทลายไปสิ้น

เมืองสมุทรปราการที่สร้างขึ้นในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรมนี้เข้าใจว่าจะเป็นเมืองร้างในสมัยที่ไทยเสียดกรุงศรีอยุธยาแก่พม่า ครั้งที่ ๒ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๑๐^๓ และคงจะถูกพม่าทำลายยับเยินไปค้ำว ขณะนี้หาซากเมืองไม่พบ

ถ้าค้ำเหตุการณ์ค้ำงๆ ในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ที่เกี่ยวกับเมืองสมุทรปราการ มีค้ำงนี้

^๑ สภาวัฒนธรรมจังหวัดสมุทรปราการ. (๒๕๔๐). แหล่งเดิม. หน้า ๑๖.

^๒ แหล่งเดิม.

^๓ แหล่งเดิม.

๑. พ.ศ. ๒๑๒๑ พระชาจันจันตุ ขุนนางเขมร ไปตีเมืองเพชรบุรีไม่ได้ จึงหนีมาพึ่งพระบรมโพธิสมภารสมเด็จพระมหาธรรมราชาธิราช แต่ต่อมาพระชาจันจันตุได้ทรงทราบว่า พระชาละแก้วไม่เอาโทษ จึงลอบพาสมัครพรรคพวกหนีกลับ โดยลงเรือสำเภา สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ขณะนั้นมีพระชนม์อายุเพียง ๑๑ พรรษา ได้เสด็จลงเรือพระที่นั่งไล่ตามเรือสำเภาพระชาจันจันตุ ไปทันกันที่ปากน้ำเจ้าพระยา เกิดรบพุ่งกัน สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงพระแสงปืนขึ้นยิงถูกพวกพระชาจันจันตุตาย ๓ ศพ ฝ่ายพระชาจันจันตุก็ยิงถูกกรมพระแสงปืนที่สมเด็จพระนเรศวรฯ ทรงอยู่แตก พอดีสำเภาได้ลมแล่นออกทะเลใหญ่หนีไปได้

๒. พ.ศ. ๒๑๖๓ ในรัชสมัยพระเจ้าทรงธรรม พวกฮอลันดากำลังมีอิทธิพลทางการค้ากับไทย ถึงกับมีที่พัคคลังสินค้าที่บริเวณปากน้ำ คำมลงบางปลาจล ชื่อว่า "นิว-อัมสเตอร์ดัม" (ปัจจุบันน้ำทะเลแห้งไปหมดแล้ว) เป็นเหตุให้ต่างชาติโปรตุเกสที่เข้ามาค้าขายกับไทยเป็นชาติแรก ไม่พึงพอใจจนเกิดเหตุขึ้น เรือกำปั่นโปรตุเกสเข้ามาค้าขายพบเรือฮอลันดา ที่ปากน้ำเจ้าพระยา ก็จับยึดเรือไว้ สมเด็จพระเจ้าทรงธรรมทรงทราบก็ไม่พอพระทัยเพราะเป็นการหมิ่นพระบรมราชานุภาพ โปรดฯให้ทหารลงไปบังคับโปรตุเกสให้คืนเรือแก่ฮอลันดา โปรตุเกสจึงโกรธเคืองไทย ทำให้สัมพันธภาพทางการค้าของไทยกับโปรตุเกสเสื่อมลง โปรตุเกสเลิกกิจการค้าขายในกรุงศรีอยุธยา แล้วให้กองทัพเรือมาปิดอ่าวที่เมืองมะริด (ซึ่งตอนนั้นเมืองมะริดเป็นของไทย) แต่สัมพันธภาพระหว่างไทย กับฮอลันดามีมากยิ่งขึ้น

๓. พ.ศ. ๒๑๗๓ พวกญี่ปุ่นที่เข้ามาอยู่ในกรุงศรีอยุธยาตั้งแต่สมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เกิดขัดใจกับไทยถึงต่อสู้กัน พวกญี่ปุ่นลงเรือสำเภาหนี กองเรือไทยตามไปทันที่ปากน้ำเจ้าพระยา ได้เกิดต่อสู้กันที่บริเวณปากน้ำอีก ญี่ปุ่นพากันหนีรอดไปได้ และไปอาศัยอยู่ที่เมืองเขมร

๔. พ.ศ. ๒๒๐๓ ในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช พระองค์ทรงดำเนินกิจการค้าของประเทศไทยอย่างกว้างขวางให้คนจีนมาประจำหน้าที่ในเรือสินค้าหลวง และส่งเรือสินค้าหลวงออกไปค้าขายกับต่างประเทศหลายลำ ทำให้พวกฮอลันดาที่เข้ามาทำการค้าไม่พอใจ หว่านไทยทำการค้าผูกขาดเสียแต่ผู้เดียว ทำให้เสียประโยชน์แก่พวกฮอลันดามาก มีการขัดแย้งจนถึงขัดใจกันเกิดขึ้นเป็นลำดับ ฮอลันดาจึงเลิกกิจการค้าจากกรุงศรีอยุธยาแล้วเอาเรือรบมาปิดปากอ่าวไทย ลอยจับเรือสินค้าหลวงของไทยไปริบบังและทำลายเสียบ้าง จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงดำเนินวิเทโศบายผูกมิตรกับฝรั่งเศสอย่างแน่นแฟ้นในเวลาต่อมา

๕. พ.ศ. ๒๒๓๑ ในสมัยสมเด็จพระเพทราชา ไทยเกิดต่อสู้กับฝรั่งเศสที่เขมรรักษา ป้อมวิชัยประสิทธิ์ (อยู่ที่จังหวัดธนบุรี ตั้งแต่สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช) ในการต่อสู้นี้ ไทยได้ตั้งค่ายรายปืนที่บริเวณปากน้ำเจ้าพระยา เมืองสมุทรปราการ และจับเรือที่ฝรั่งเศสคุมมาได้ ๒ ลำ ครั้นเมื่อตกลงกันว่า ต่างจะปล่อยกลับบ้านเมือง แต่ให้มีตัวจ่านำไปถวายจนถึงปากน้ำจึงจะแลกเปลี่ยนตัวจ่านำกัน แต่พอถึงปากน้ำ พวกฝรั่งเศสไม่ยอมปล่อยตัวจ่านำฝ่ายไทยกลับ ส่วนพวกตัวจ่านำฝรั่งเศส

เสดที่ไทยซิดไว้ ก็หนีไปลงเรือฝรั่งเศส ไทยจึงต้องจับพวกบาทหลวงฝรั่งเศส ที่ยังคงเหลืออยู่ในกรุงศรีอยุธยาขังต่อไป

๖. ในระหว่าง พ.ศ. ๒๑๕๕ - ๒๒๑๑ ไทยได้ติดต่อกับต่างประเทศมากขึ้น และตัวนมากเข้ามาติดต่อกับโดยทางทะเล เมืองสมุทรปราการจึงเป็นเมืองหน้าด่านที่มีความสำคัญมาก ในช่วงเวลาที่กล่าวถึงนี้ ได้มีการปรับปรุงป้อมค่ายให้มีความมั่นคงและแข็งแรงยิ่งขึ้น และที่ป้อมปากน้ำนี้เอง เป็นสาเหตุสำคัญยิ่งที่ทำให้ไทยมีธงชาติขึ้น เพราะครั้งนั้นมีเรือฝรั่งเศสเข้ามาทางปากน้ำ ไทยเราซึ่งไม่มีธงชาติใช้จึงเอาธงชาติฮอลันดาชักขึ้น ฝรั่งเศสไม่ยอมค้ำับธงชาติฮอลันดาไทยเราไม่รู้จะทำอย่างไรในที่สุดจึงเอาธงชาติฮอลันดาลง แล้วเอาผ้าแดงชักขึ้นแทน ฝรั่งเศสจึงยอมค้ำับธงแดง ธงแดงจึงเป็นธงชาติไทยเรื่อยมา จนกระทั่งมันพิมพ์เป็นธงช้าง มีรูปช้างเผือกในรูปพื้นผ้าแดงและเปลี่ยนต่อมาจนเป็นธงไตรรงค์ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ จึงนับได้ว่าธงชาติไทยได้เกิดขึ้นครั้งแรกที่เมืองสมุทรปราการนี่เอง

๗. พ.ศ. ๒๓๑๐ เมื่อกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่าเมืองสมุทรปราการก็ถูกพม่าโจมตีกวาดต้อนผู้คนปล้นสดมภ์และทำลายยับเยิน

สมัยธนบุรี

เป็นระยะช่วงสั้นที่สุดเพราะเพียง ๑๕ ปีเท่านั้น จึงไม่มีเหตุการณ์อะไรมากนัก เมื่อไทยเสียกรุงแก่พม่าครั้งที่ ๒ ใน พ.ศ. ๒๓๑๐ แล้วในปีเดียวกันนั้นเอง สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชก็ได้ทรงกอบกู้เอกราชไทยกลับคืนมา และได้ย้ายราชธานี จากกรุงศรีอยุธยามาตั้ง ณ กรุงธนบุรี ซึ่งเป็นเมืองเล็ก อยู่ริมฝั่งขวาแม่น้ำเจ้าพระยา เนื่องจากเป็นระยะเวลาที่ก่อสร้างตัวใหม่ ๆ บ้านเมืองก็พินาศเสียหายมากมายทั่วไป ทั้งเป็นการรีบด่วนในการก่อสร้าง สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชก็คนไป จึงโปรดฯ ให้รื้อกำแพงเก่าเมืองพระประแดงเดิมที่ราษฎร์บูรณะ ไปสร้างกำแพงพระราชวัง และสิ่งอื่น ๆ ที่กรุงธนบุรี เมืองพระประแดงจึงสิ้นซากตั้งแต่นั้นมา

๑. ตันน เมืองวงษ์. (๒๕๑๘). แหล่งเดิม. หน้า ๘

๒. แหล่งเดิม. หน้า ๒๑.

สมัยรัตนโกสินทร์

ใน พ.ศ. ๒๓๒๕ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ได้ทรงปราบดาภิเษกขึ้นครองราชสมบัติ และโปรดฯ ให้ย้ายราชธานีจากกรุงธนบุรีมาตั้ง ณ ฝั่งซ้ายของแม่น้ำเจ้าพระยา ทรงขนานนามว่า “กรุงเทพมหานครอมรรัตนโกสินทร์” ต่อมาเมื่อเหตุการณ์เกิดขึ้น คือ พ.ศ. ๒๓๒๘ “องเชียงสือ” เชื้อสายพระวงศ์ญวนเมืองเว้หนีพวกกบฏไคเซ็น เป็นการหนีภัยการเมืองเข้ามาขอพึ่งพระบรมโพธิสมภาร อาศัยอยู่ในแผ่นดินไทยตั้งแต่ พ.ศ. ๒๓๒๕ และพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรง พระกรุณาฯ รับไว้ และต้อนรับให้การเลี้ยงดูเป็นอย่างดี ภายหลังองเชียงสือ เห็นว่าคนหมกภัยทางบ้านเกิดเมืองนอนแล้วจะถูกลดกลับก็เกรงพระทัย จึงลอบลงเรือหนีไปทางปากน้ำเจ้าพระยา ความทราบถึง พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก และกรมพระราชวังบวรสุรสีหนาท กรมพระราชวังบวรฯ ทรงชกกองเรือตามไปแต่ไม่ทันกัน ทรงกริ้วมาก พอเสด็จกลับถึงกรุงเทพฯ ก็ทรงกราบทูลแก่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกถึงการหนีกลับขององเชียงสือ จะก่อให้เกิดอันตรายแก่ประเทศภายหลัง เพราะองค์เชียงสือมาอยู่เมืองไทยหลายปี ช่อมรู้ความคืบคลานบางของเมืองไทยได้ดี ถ้าองค์เชียงสือเป็นศัตรูกับไทยเมื่อใด จะทำความยุ่งยากแก่การที่จะป้องกันเมืองเป็นอย่างยิ่ง เพราะไม่มีหัวเมืองชายทะเลที่มั่นคงแข็งแรงไว้รับทัพข้าศึก ทรงปรึกษาเห็นพ้องกันแล้ว พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าฯ จึงโปรดฯ ให้กรมพระราชวังบวรฯ ลงไปสำรวจพื้นที่บริเวณปากน้ำเจ้าพระยา เพื่อสร้างเมืองใหม่อีก เมืองหนึ่ง กรมพระราชวังบวรฯ รับสนองพระบรมราชโองการแล้ว เสด็จมาสำรวจพื้นที่บริเวณปากน้ำเจ้าพระยา ทรงเห็นว่าบริเวณ “ลัดโพธิ์”^๒ (อยู่ระหว่างกรุงเทพมหานครกับจังหวัดสมุทรปราการ) มีชัยภูมิเหมาะแก่การสร้างเมือง จึงทรงกราบทูลของพระบรมราชานุญาต แล้วมีบัญชาให้สร้างป้อมค่ายขึ้นที่ฝั่งซ้ายของแม่น้ำเจ้าพระยา (ตรงข้ามอำเภอพระประแดงปัจจุบัน) ๑ ป้อมให้ชื่อว่า “ป้อมวิหชาคม” พอศึกกับพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกเสด็จสวรรคต การสร้างเมืองจึงยังค้างอยู่ ดังนั้น เมืองพระประแดงใหม่ หรือมีชื่ออีกชื่อหนึ่งว่า นครเขื่อนขันธ์ จึงเริ่มสร้างในสมัยรัชกาลที่ ๑ นั่นเอง

ครั้นถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พระองค์ทรงพระราชดำริว่า ที่บริเวณลัดโพธิ์นี้ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก มีพระราชประสงค์ที่จะสร้างเมืองไว้ป้องกันข้าศึกทางทะเลอีกเมืองหนึ่ง แต่ยังคงค้างอยู่ เพียงได้ลงมือสร้างป้อมเท่านั้น การสงครามทางทะเลก็นำไว้ใจ ควรต้องทำให้สำเร็จ จึงโปรดฯ ให้สมเด็จพระอนุชาธิราช กรมพระราชวังบวรสถานมงคล^๓

^๑ สนั่น เมืองวงษ์. (๒๕๑๘). แหล่งเดิม. หน้า ๑๕๕.

^๒ ฉวีวรรณ ควรแสวง. (ม.ป.ป.) ปกฉกพระประแดง. หน้า ๑๐.

^๓ แหล่งเดิม. หน้า ๑๘.

เป็นแม่กองไปทำเมืองต่อ โดยตัดเอาท้องที่แขวงกรุงเทพมหานครบ้าง และแขวงเมืองสมุทรปราการบ้าง รวมกันตั้งขึ้นเป็นเมืองใหม่แล้วพระราชทานชื่อว่า “เมืองนครเขื่อนขันธ์” ให้ย้ายครัวมอญจากเมืองปทุมธานี มีพวกพระยาเจ่ง ในครัวมอญของพวกพระยาเจ่งนี้มีชายฉกรรจ์จำนวน ๓๐๐ คนลง ไปอยู่ ณ เมืองนครเขื่อนขันธ์

การสร้างเมืองนครเขื่อนขันธ์นี้ในพระราชพงศาวดารรัชกาลที่ ๒ พระนิพนธ์สมเด็จพระบรมราชาธิราชราชานุภาพกล่าวไว้ว่า “การสร้างเมืองนครเขื่อนขันธ์สำเร็จ ได้ตั้งพิธีฝังอวดรพีปักหลักเมือง ณ วันศุกร์ เดือน ๗ แรม ๑๐ ปีกุล ทัพศก จุลศักราช ๑๑๗๑ พ.ศ. ๒๓๕๘ ครั้งนั้นกรมพระราชวังบวรสถานมงคล ทรงสร้างพระอารามขึ้นไว้ในเมืองพระราชทานนามว่า “วัดทรงธรรม” พระอุโบสถเป็นแต่เครื่องไม้ฝากระดานแล้วจึงโปรดฯ ตั้งสมิงทอมมา บุตรพระยาเจ่ง ซึ่งเป็นพระยาราม น้องเจ้าพระยามหาโยธาเป็น พระยานครเขื่อนขันธ์รั้งราชการคดีเสนาบดีศรีสิทธิสงคราม เป็นผู้รักษาเมือง และได้ตั้งกรมการพร้อมทุกตำแหน่ง และเพื่อให้เมืองนครเขื่อนขันธ์ มีความแข็งแรงมั่นคงเพื่อป้องกันข้าศึกทางทะเล จึงให้สร้างป้อมทางฝั่งตะวันออก ๓ ป้อม คือ ป้อมปู่เจ้าสมิงพราย ป้อมปีศาจสิง ป้อมราหูจร เมื่อรวมทั้งป้อมวิฑาตม ซึ่งสร้างในรัชกาลที่ ๑ ด้วยก็เป็น ๔ ป้อม และให้สร้างทางฝั่งตะวันตกอีก ๕ ป้อม คือ ป้อมแสงไฟฟ้า ป้อมมหาสังหาร ป้อมศักรูพินาศ ป้อมจักรกรคและป้อมพระจันทร์พระอาทิตย์ ป้อมทั้งหมดนี้ชักปึกกาลังกันข้างหลังเมืองก็ทำกำแพงล้อมรอบ ตั้งขังนางตักคิน และศาลาไว้เครื่องศาสตราวุธพร้อมทุกประการ ที่ริมแม่น้ำก็ทำ “อุกทูนสายโซ่” สำหรับขึงกันแม่น้ำ เอาท่อนซุงมาทำเป็นคั่นโกลงร้อยเกี่ยวเข้ากระหนาบเป็นคั่นๆ เข้าไปปักหลักระหว่างคั่นโกลงทุกช่อง ร้อยโซ่ผูกทูนมั่นคงแข็งแรง

นอกจากนี้พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ได้โปรดฯ ให้ขุดคลองลัดใหม่ที่เหนือคลองลัดโพธิ์^๒ (เป็นคลองที่ขุดขึ้นในรัชสมัยของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระแห่งกรุงศรีอยุธยา แต่ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ปรากฏว่าพอถึงฤดูน้ำกระแสน้ำทะเลไหลบ่าเข้ามาถึงกรุงเทพฯ ทำให้เรือกสวนไร่นาของราษฎรเสียหายมาก จึงโปรดฯ ให้เปิดทำนบกั้นและถมคลองลัดโพธิ์ให้แคบลง) เรียกว่า คลองลัดหลวง โดยให้กรมพระราชวังบวรมหาเสนาบดีรั้งเป็นแม่กองควบคุมงาน คลองลัดทั้งสองให้ประโยชน์ และอันระยะทางระหว่างปากน้ำกับกรุงเทพฯ ได้มาก เมืองนครเขื่อนขันธ์จึงตั้งอยู่ระหว่างปากคลองลัดโพธิ์และคลองลัดหลวง^๓ สามัญชนนิยมเรียกชื่อเมืองนี้ว่า “ปากลัด” อีกชื่อหนึ่ง และใน พ.ศ. ๒๓๖๕ ก็ได้โปรดฯ ให้สร้างป้อมเพชรหึง ขึ้นอีกป้อมหนึ่ง

^๑ สภาวัฒนธรรมจังหวัดสมุทรปราการ. (๒๕๔๐). แหล่งเดิม. หน้า ๑๔.

^๒ แหล่งเดิม. หน้า ๑๘.

^๓ แหล่งเดิม. หน้าเดิม.

ในการเสริมสร้างกำลังเพื่อป้องกันราชศัตรูทางทะเลในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยนั้น ทำให้มีการตั้ง และบูรณะเมืองขึ้นใหม่ถึง ๒ เมือง คือเมืองนครเขื่อนขันธ์ กับเมืองสมุทรปราการ สาเหตุที่ทำให้ต้องบูรณะเมืองสมุทรปราการใหม่นั้น เนื่องจากว่า พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงไม่ไว้วางใจญวนนัก เพราะญวนกับไทยมีเรื่องขัดใจกันบ่อย ๆ เนื่องจากไทยกับญวนต้องการเป็นใหญ่ในแผ่นดินเขมร เติญในเวลานั้น “องค์ำกุน” ได้เป็นกษัตริย์ญวน และได้เกณฑ์ไพร่พลชุดคลองตักตั้งคั้นจากทะเลสาบเขมรมาออกทะเลที่เมือง “ไศทมาศ” หรือ “บันทอมาศ” ซึ่งปรากฏในตำนานการสร้างเมืองสมุทรปราการ^๑ พระราชพงศาวดารในรัชกาลที่ ๒ ว่า “ได้ข่าวมาถึงกรุงเทพฯ ตั้งแต่ปีเถาะ เอกศกจุลศักราช ๑๑๘๑ ว่า องค์ำกุน เข้าเมืองเกณฑ์ไพร่พลญวนบ้าง เขมรบ้าง ผลัดละ ๑๐,๐๐๐ คน ให้มาชุดคลองตักทะเลสาบมาออกเมืองไปไศทมาศ เป็นคลองกว้าง ๑๒ วา ๗ สอก คั้งนั้นจึงทำให้ทางกรุงเทพฯ เห็นว่าถ้าญวนชุดคลองนี้เสร็จเมื่อใดก็จะเป็นเหตุให้ญวนสามารถยกทัพเรือตักคลองนี้เข้ามาตีหัวเมืองชายทะเลของไทยได้ง่ายกว่าแต่ก่อน เพราะเมืองไศทมาศอยู่ใกล้กับหัวเมืองชายทะเลตะวันออกของไทย จึงทรงพระราชดำริว่าเมืองสมุทรปราการเดิมเคยเป็นเมืองหน้าด่านปากน้ำเจ้าพระยามานแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี บัคนี่ข้ารุกรุดโทรมมาก ประกอบกับแม่น้ำเจ้าพระยาคอนหน้าเมืองสมุทรปราการเดิม ก็กว้างขวางมาก (ประมาณ ๒ เท่าที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน) ถ้าข้าศึกยกทัพเรือมาก็อาจเถลครอดหรือตีหักเมืองนี้เข้ามาถึงกรุงเทพฯ ได้ง่าย จำเป็นที่จะต้องสถาปนาเมืองสมุทรปราการเสียใหม่ ให้มีป้อมปราการชายทะเลที่เข้มแข็งมั่นคงไว้ ป้องกันให้เพียงพอ จึงมีพระบรมราชโองการฯ ไปโปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้าลูกยาเธอ กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ (พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว) กับเจ้าพระยาพระคลัง (ดิศ) เป็นแม่กองลงไปเป็นผู้ควบคุมการก่อสร้างเมืองสมุทรปราการ การสร้างดำเนินอยู่ประมาณ ๓ ปี จึงแล้วเสร็จ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๖๕ มีป้อมปราการที่สร้างขึ้นทั้ง ๒ ฝั่งแม่น้ำ จำนวน ๖ ป้อมด้วยกัน ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยามี ๒ ป้อม คือ ป้อมนาคราช อันเป็นป้อมปืนใหญ่ และป้อมสี่เลื้อสมุทร ซึ่งสร้างขึ้นที่เกาะกลางน้ำตรงข้ามกับป้อมนาคราช (ใกล้กับที่ประดิษฐานองค์พระสมุทรเจดีย์ปัจจุบันนี้) ส่วนทางตะวันออกอันเป็นที่ตั้งที่ทำการของเมืองมี ๔ ป้อมด้วยกัน คือ ป้อมประโคนชัย ป้อมนารายณ์ปราบศึก ป้อมปราการ และป้อมกาฬสินธุ์ ทุกป้อมซัดปีกกาถึงกัน

ในการสร้างเมืองสมุทรปราการครั้งนั้น สร้างครั้งที่ “บางเจ้าพระยา” คือตำบลปากน้ำในปัจจุบัน^๒ อยู่ระหว่างคลองปากน้ำกับคลองมหาวงษ์ ได้เริ่มทำพิธีฝังหลักเมือง เมื่อวันอาทิตย์ เดือน ๔ ขึ้น ๗ ค่ำ ตรงกับพุทธศักราช ๒๓๖๕ ครั้นถึงวันพุธ เวลาบ่าย ๔ นาฬิกา ๒๔ นาที

^๑ สภาวัฒนธรรมจังหวัดสมุทรปราการ. (๒๕๔๐). แหล่งเดิม. หน้า ๘ (อ้างอิงจากพระราชพงศาวดารในรัชกาลที่ ๒ ตำนานการสร้างเมืองสมุทรปราการ. (ม.ป.ป.).

^๒ แหล่งเดิม. หน้า ๑๘.

ได้อุทิศเอาแผ่นดินอันค้ำทอง เงิน ทองแดง ดีบุก และศิลา ลงสู่ภูมิบาทด้วยกลเสาทักเมือง พอถึงวันเสาร์เวลา ๕ นาฬิกา ๒๔ นาที ฝั่งอาธรรพท์หลักเมือง และหลักเมืองนี้ปัจจุบันอยู่ที่ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง (ใกล้ตลาดไค้รุ่ง) อันเป็นสถานที่สำคัญที่ชาวเมืองสมุทรปราการให้ความเคารพนับถือ เพราะถือว่าเป็นที่ศักดิ์สิทธิ์แห่งหนึ่งของสมุทรปราการ

สำหรับสถานที่สำคัญที่เป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดสมุทรปราการ ก็คือ “พระสมุทรเจดีย์” หรือที่เรียกกันเป็นสามัญทั่วไปว่าพระเจดีย์กลางน้ำในระหว่างที่การสร้างเมืองสมุทรปราการยังไม่แล้วเสร็จ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยได้เสด็จพระราชดำเนินมาทอดพระเนตรการสร้างเมืองอยู่เสมอ ในโอกาสนั้นพระองค์ได้ทอดพระเนตรเห็นหาคทรายที่เกิดขึ้นที่ท้ายป้อมผีเสื้อสมุทร ทรงมีพระราชดำริที่จะสร้างพระมหาเจดีย์ไว้เพื่อเป็นอนุสรณ์* โดยที่ทรงเห็นว่า การสร้างป้อมปราการนั้นก็เพื่อที่จะป้องกันข้าศึกศัตรูที่จะมาอภัยบิณฑบาตบ้านเมืองแล้ว ยังเป็นการป้องกันบวรพุทธศาสนา ตามฉัฎฐพราหมณ์ อาณาประชาราษฎร์ ให้พ้นจากอริราช โศรทั้งหลาย แต่โดยเหตุที่ในขณะนั้น เกาะหาคทรายแห่งนี้ยังมีพื้นที่ไม่แน่นอนพอที่จะก่อสร้างตั้งโคลงไปได้ คอเมื่อได้รออนสร้างเมืองสมุทรปราการเสร็จแล้ว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รับค่านินการณพื้นที่เกาะทันที และให้พระราชทานนามพระมหาเจดีย์ที่สร้างนั้นว่า “พระสมุทรเจดีย์” เป็นการถ่วงหน้าไว้ แต่การสร้างยังไม่ทันเรียบร้อย พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยก็เสด็จสวรรคตเสียก่อนในปีพุทธศักราช ๒๓๖๑

หนึ่งในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยได้มีอุปราชเมืองนครพนม พาสัมภรรคพวกประมาณ ๒,๐๐๐ เศษ เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารในปี พ.ศ. ๒๓๕๒ ได้โปรดฯ ให้ทัพญี่สารองชายฉกรรจ์จำนวน ๘๖๐ คน แล้วทรงพระกรุณาโปรดฯ ให้ “ท้าวอินทสาร” (ท้าวอินทพิศาล) บุตรพระยาอุปราชนั้นพระยาปลัดเมืองสมุทรปราการดูแลพลพวกนั้นอยู่ที่สมุทรปราการ

สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๓ แห่งรัตนโกสินทร์ มีเหตุการณ์ที่ทำให้ไทยไม่ไว้ใจญวนมากขึ้น ทั้งเกิดกบฏเจ้าอนุวงศ์แห่งเวียงจันทน์ ชกทัพมากวาดค้อนครอบครัวไทยที่นครราชสีมา ซึ่งปรากฏว่ามีวีรศรไทย คือ คุณหญิงโม ภริยาปลัดเมืองได้หาอุบายต่อต้านเป็นสามารถจนเจ้าอนุวงศ์แตกพ่ายไป เมื่อสถานการณ์ไม่เป็นที่น่าไว้ใจเกิดขึ้นเช่นนี้ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงมีพระราชดำริที่จะเสริมสร้างเมืองสมุทรปราการให้มั่นคงเข้มแข็งยิ่งขึ้น

พ.ศ. ๒๓๗๑ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาพระคลัง (ดิศ) เป็นแม่กองลงไปอำนวยการสร้างป้อมที่เมืองสมุทรปราการอีก ๒ ป้อม คือ ป้อมปึกกา ต่อกับป้อมประโคนชัย (สร้างในรัชกาลที่ ๒) และป้อมศรีเพชร ที่ตำบลนางเกรง อยู่ทางทิศเหนือของเมืองสมุทรปราการ ส่วนป้อมปึกกาอยู่ทางทิศใต้

* สภาวัฒนธรรมจังหวัดสมุทรปราการ.(๒๕๔๐). แหล่งเดิม. หน้า ๑๘.

พ.ศ. ๒๑๑๗ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้าน้องยาเธอ กรมพระยาเดชาดิศร เมื่อครั้งดำรงพระยศเป็นกรมขุนเดชาดิศร กับพระเจ้าน้องยาเธอกรมหมื่นเสพสุนทร และพระเจ้าลูกยาเธอ กรมหมื่นณรงค์หริภังค์ (ในรัชกาลที่ ๑) เป็นแม่กองไปควบคุมการก่อสร้างป้อมที่สมุทรปราการอีก ๒ ป้อม คือ ป้อมนารายณ์กากร และป้อมคงกระพัน ที่ตำบลบางปลากรด

พ.ศ. ๒๑๑๘ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาพระคลัง (คิด) เป็นแม่กองลงไปควบคุมการสร้างป้อมนาคราช ต่อเติมจากที่สร้างในรัชกาลที่ ๒ และสร้างป้อมปีกกาพิบสมุทร ซึ่งเป็นป้อมอยู่ทางฝั่งขวาของแม่น้ำเจ้าพระยา และโปรดฯ ให้ปรับปรุงชายป้อมฝั่งเสด็จสมุทร ที่สร้างไว้ที่เกาะกลางน้ำ โดยให้ขยายปีกกาต่อป้อมออกไปอีกทั้งสองข้าง นอกจากนี้ยังให้นำศิลาก้อนใหญ่ๆ มาถมปิดปากอ่าวที่ตำบลแหลมฟ้าผ่า ๕ กอง เพราะแม่น้ำคอนั้นกว้างขวางมาก เรือสามารถแล่นเข้ามาได้ง่าย เมื่อถมแล้วก็จะเป็นที่ตั้งน้ำเดินเรือโดยเฉพาะ เพื่อเป็นการบังคับให้เรือขนาดใหญ่กินน้ำลึก ต้องเดินตามร่องน้ำนั้น ร่องน้ำที่เกิดจากถมนั้นนั้น เรียกว่า "ร่องน้ำโชนทวาร"

พ.ศ. ๒๑๑๙ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้หมื่นไวยวรรณ (สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์) เป็นแม่กองไปก่อสร้างป้อมที่ฝั่งซ้ายแม่น้ำเจ้าพระยาอีก ๑ ป้อม เป็นป้อมขนาดใหญ่กว่าทุก ๆ ป้อมที่สร้างมาแล้ว คือป้อมเสด็จอ่อนเกล้า สำหรับผู้บัญชาการกองทัพให้มาประจำอยู่ป้อมนี้ ป้อมเสด็จอ่อนเกล้าอยู่ทางตอนเหนือของเมืองสมุทรปราการ ที่ตำบลมหาหงษ์ (บริเวณโรงเรียนนาเกลือปัจจุบัน)

นอกจากทรงโปรดฯ ให้สร้างและต่อเติมป้อมปราการต่าง ๆ แล้ว พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นว่า พระสมุทรเจดีย์ ซึ่งเริ่มจะดำเนินการสร้างในสมัยรัชกาลที่ ๒ นั้น เป็นปูชนียสถานที่สำคัญและขอให้ขึ้นไปตามพระราชประสงค์ของพระบรมชนกนาถ ที่ทรงพระราชดำริไว้ว่าจะสร้างขึ้นที่เกาะกลางน้ำหน้าเมืองสมุทรปราการ พระองค์จึงโปรดฯ ให้สร้างขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๑๑๐ โดยโปรดเกล้าฯ ให้พระยาสุริยวงษ์ (น้อย ณ นคร) กับเจ้าพระยาพระคลัง (คิด) เป็นแม่กองควบคุมก่อสร้างเสร็จเมื่อวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๑๑๑

สมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๔ ได้ทรงโปรดเกล้าฯ ให้พระวรวงศ์เธอกรมหมื่นราชสีหวิกรม (พระองค์เจ้าชุมสาย ในรัชกาลที่ ๓ คั่นตะกวด ชุมสาย) เป็นนายช่าง เจ้าพระยาโกษาธิบดี (จำ บุญนาค) หรือเจ้าพระยาทิพากรวงศ์มหาโกษาธิบดี (บรรดาศักดิ์ในรัชกาลที่ ๕) เป็นแม่กองควบคุมงาน พระยารรณนิกรและพระอมรรมาหาเศรษฐ์ควบคุมเลขทหารปืนใหญ่ และทหารปืนใหญ่เมืองสมุทรปราการ เป็นผู้ช่วยแม่กอง ทำการบูรณะดัดแปลง แก้ไขแบบและก่อสร้างเพิ่มเติมองค์พระสมุทรเจดีย์เป็นการใหญ่อีกครั้งหนึ่ง

การสร้างเมืองสมุทรปราการและการสร้างป้อมปราการนับตั้งแต่แผ่นดินของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยรัชกาลที่ ๒ มาจนถึงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

รัชกาลที่ ๕ นับเป็นเวลานานถึง ๑๐ ปีเศษ ทำให้บรรดาป้อมปราการต่าง ๆ ที่สร้างไว้แต่เดิมชำรุดทรุดโทรมมาก ไม่นับคงแข็งแรงพอที่จะป้องกันข้าศึกศัตรูที่จะมารุกรานได้ ประกอบกับขณะนั้นไทยมีเหตุการณ์วิวาทกับฝรั่งเศส ซึ่งเกี่ยวกับดินแดนทางลุ่มแม่น้ำโขง ฝรั่งเศสพยายามที่จะแผ่อิทธิพลและล่าเมืองขึ้นทางแอฟริกาและเอเชีย นอกจากนี้พระองค์ยังเห็นว่าได้มีแผ่นดินยื่นงอกออกไปในทะเลที่ตำบลแหลมฟ้าผ่า จึงทรงมีพระราชดำริที่จะสร้างป้อมพระจุลจอมเกล้าขึ้น ในบริเวณดังกล่าวซึ่งอยู่ทางฝั่งขวาของแม่น้ำเจ้าพระยาและได้เริ่มสร้างเมื่อต้นปี พ.ศ. ๒๔๒๗ แล้วเสร็จเมื่อกลางปี พ.ศ. ๒๔๓๖^๑ เป็นป้อมที่ทันสมัย ผู้ที่เป็นหัวแรงสำคัญในการสร้างป้อมพระจุลจอมเกล้า ครั้งนั้นเป็นหน้าที่ของกรมทหารเรือโดยตรง ซึ่งมีรายพระนามและรายนามดังต่อไปนี้

๑. พลเรือโท กรมหมื่นปราบปรปักษ์ เมื่อครั้งดำรงพระยศเป็นพระองค์เจ้าขจรวิมลวงศ์ผู้บัญชาการทหารเรือ
 ๒. พลเรือโท พระยาชลยุทธโยธิน เมื่อครั้งมียศเป็นพลเรือจัตวา รองผู้บัญชาการทหารเรือ
 ๓. นาวาเอก พระจันทกมลการ เมื่อครั้งมียศเป็นนายพันตรี นายสมบุญ (บุญชกะลิน) เจ้ากรมเรือเครื่องจักร
 ๔. พลเรือโท พระยาวิจิตรนาวิ เมื่อครั้งเป็นนายวิลเลียม (บุญชกะลิน) ผู้ซึ่งสำเร็จวิชาช่างกลจากประเทศอังกฤษ เป็นผู้ควบคุมติดตั้งปืนใหญ่ประจำป้อม
 ๕. ร้อยเอก พอนโซลด์ เป็นครูสอนวิชาการปืนใหญ่ และเป็นผู้บังคับการป้อมพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นคนแรก
- อาวุธของป้อมเป็นปืนอย่างทันสมัยในเวลานั้น ขนาด ๖ นิ้ว จำนวน ๘ กระบอก ตั้งซื้อจากประเทศอังกฤษ โดยบริษัทวิกเตอร์อาร์มสตรอง เป็นปืนหลุมขกชั้นลงได้ด้วยแรงน้ำมัน การสร้างป้อมพระจุลจอมเกล้านี้ได้เริ่มสร้างในระยะคืบขันของบ้านเมืองจนแล้วเสร็จทันต่อเหตุการณ์ กล่าวคือ

^๑ สภาวัฒนธรรมจังหวัดสมุทรปราการ. (๒๕๔๐). แหล่งเดิม. หน้า ๒๐.

^๒ แหล่งเดิม. หน้า ๒๐-๒๑.

กรณีพิพาทระหว่างไทยกับฝรั่งเศส

ดินแดนลาวฝั่งตะวันออก ของแม่น้ำโขงตกเป็นเมืองขึ้นของไทยมาตั้งแต่รัชกาลพระเจ้ากรุงธนบุรี ครั้นถึงรัชกาลที่ ๕ เมื่อฝรั่งเศสได้ฉวยฉวยและเขมรตัวนอกเป็นเมืองขึ้นแล้ว ฝรั่งเศสอ้างกับไทยว่า ดินแดนลาวดังกล่าวเป็นเมืองขึ้นของเขมรและฉวย ฉะนั้นดินแดนลาวควรจะเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศสด้วย การเจรจาได้แย้งกันเรื่องพรมแดนนี้เองเป็นกรณีพิพาท ระหว่างไทยและฝรั่งเศสใน ร.ศ.๑๑๒

ฝรั่งเศสได้ส่งเรือ "อูแดง" เข้ามาครึ่งกำลังอยู่ในลำน้ำเจ้าพระยา โดยจอดอยู่หน้าสถานทูตฝรั่งเศส เพื่อให้รัฐบาลไทยยอมรับว่าดินแดนฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศส ไทยคัดค้านอย่างเต็มที่ตั้งแต่วันที่ ๑๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๓๖ (ร.ศ. ๑๑๒) เวลา ๑๘.๐๕ น. กองเรือรบฝรั่งเศส ๒ ลำ ประกอบด้วยเรือแองกอสตังค์ (Inconstant) และเรือโคมาต (Comite) โดยการบังคับบัญชาของนาวาโทโบริ (Bory) มีเรือสินค้าฝรั่งเศสชื่อ เอ.เบ.แซย์ (J.B.say) เป็นเรื่อนำร่อง ได้แล่นกระบวนเรียงตามกันระยะต่อระหว่างลำ ๔๐๐ เมตร ผ่านสันดอนปากน้ำเจ้าพระยาเข้ามาด้วยความเร็ว ๑๐ น๊อต โดยมีได้รับอนุญาตจากรัฐบาลไทย ป้อมพระจุลจอมเกล้า จึงทำการยิงด้วยนัดคืนเปล่า ๒ นัด เพื่อเป็นการเตือนให้เรือรบฝรั่งเศสแล่นกลับออกไป แต่เรือรบฝรั่งเศสคงแล่นเข้ามา เป็นเหตุให้ป้อมพระจุลจอมเกล้าต้องยิงด้วยกระสุนจริงข้ามไป ๒ นัด เรือแองกอสตังค์ได้ลดความเร็วลง ทำให้เหมือนจะหยุด พอเรือโคมาตตามขึ้นมาทันประมาณ เวลา ๑๘.๓๕ น. เรือรบฝรั่งเศสทั้ง ๒ ลำ ได้ชักธงรบและระดมยิงมายังป้อมพระจุลจอมเกล้าทันที การต่อสู้จึงเริ่มขึ้นป้อมพระจุลจอมเกล้าได้ยิงตอบโต้ด้วยปืนใหญ่ทุกกระบอกที่มีอยู่ ระหว่างการยิงต่อสู้ของป้อมพระจุลจอมเกล้ากับเรือรบฝรั่งเศสนั้น หมู่เรือรบไทยได้แก่ เรือทุลกระหม่อม ซึ่งจอดทอดสมออยู่ในแม่น้ำเจ้าพระยาก็ได้ร่วมในการยิงต่อสู้ครั้งนี้ด้วย ผลการรบปรากฏว่าเรือ เอ.เบ.แซย์ ซึ่งเป็นเรื่อนำร่องของเรือรบฝรั่งเศส ถูกยิงทะลุ ต้องแล่นไปเกยตื้นอยู่ ณ บริเวณป้อมพระจุลจอมเกล้านั้นเอง ส่วนเรือแองกอสตังค์ และเรือโคมาต คงแล่นต่อเข้ามาจนถึงกรุงเทพฯและจอดทอดสมอที่หน้าสถานทูตฝรั่งเศส การรบครั้งนี้พลเรือจัตวาพระยาชลยุทธโยธิน รองผู้บัญชาการทหารเรือในสมัยนั้น ได้ไปบัญชาการรบด้วยตนเอง

จากกรณีพิพาทในครั้งนี้ ไทยต้องเสียดินแดนที่มีอยู่เหนือดินแดนฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงตลอดจนเกาะทั้งหลาย ในแม่น้ำโขงให้แก่ฝรั่งเศสและลัทธิอื่น ๆ อีกหลายประการจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ประเทศไทยเป็นประเทศที่สองได้ทำการรบกับฝรั่งเศส ประเทศแรกที่ทำการรบกับฝรั่งเศส คือ ประเทศญี่ปุ่น

การปกครองในระบบมณฑลเทศาภิบาล

ดังได้กล่าวมาแล้วในข้างต้นแล้วว่ากระทรวงมหาดไทยได้จัดระบบการปกครองในระบบมณฑลเทศาภิบาลและให้มีการรวบรวมบังคับบัญชาหัวเมืองทั้งปวง ซึ่งเดิมขึ้นอยู่กับกระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย และกรมท่า ให้มาอยู่ในบังคับบัญชาของกระทรวงมหาดไทยแต่เพียงกระทรวงเดียว* และปรากฏว่า เมืองสมุทรปราการ และเมืองนครเขื่อนขันธ์ ในครั้งนี้ได้รวมเข้าอยู่ในมณฑลกรุงเทพฯ^๒

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ พระองค์ทรงพระราชดำริว่า "เมืองพระประแดง" เป็นเมืองสำคัญมาแต่โบราณกาล สมควรจะเรียกแทน "นครเขื่อนขันธ์" ดังนั้นในปี พ.ศ. ๒๔๕๘ พระองค์จึงทรงโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนชื่อ นครเขื่อนขันธ์ มาเป็นเมืองพระประแดง

และพร้อมกันนี้ ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ยกเลิกมณฑลกรุงเทพฯ เดิมที่รวมเมืองนนทบุรี เมืองมีนบุรี เมืองพระประแดง เมืองสมุทรปราการ แล้วกำหนดเขตการปกครองขึ้นเสียใหม่

และในปี พ.ศ. ๒๔๕๘ ทางราชการก็ได้เปลี่ยนฐานะ "เมือง" ให้เป็น "จังหวัด" เมืองสมุทรปราการและเมืองพระประแดง ก็มีสภาพเป็นจังหวัดนับแต่นั้นเป็นต้นมาจังหวัดสมุทรปราการ ในขณะนั้นมี ๔ อำเภอ คือ อำเภอเมืองสมุทรปราการ อำเภอบางเหี้ย (ปัจจุบันนี้ชื่ออำเภอบางบ่อ) อำเภอบางพลี และอำเภอเกาะสีชัง (ในปัจจุบันนี้เป็นเพียงแต่กิ่งอำเภอเกาะสีชัง ขึ้นกับจังหวัดชลบุรี) ส่วนจังหวัดพระประแดงมี ๓ อำเภอคือ อำเภอเมืองพระประแดง อำเภอรามทรบุรี และอำเภอพระโขนง

สืบต่อมาในรัชกาลที่ ๗ คือพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงให้ลดฐานะจังหวัดพระประแดง ลงเป็นแค่อำเภอพระประแดง และขึ้นกับจังหวัดสมุทรปราการ เมื่อ ปี พ.ศ. ๒๔๗๕ ส่วนอำเภอรามทรบุรี ไปขึ้นกับจังหวัดธนบุรี แต่ในปัจจุบันนี้จังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี รวมกันเป็น "กรุงเทพมหานคร" ดังนั้นอำเภอหรือเขตรามทรบุรีจึงมารวมอยู่ในกรุงเทพมหานคร

ในปีพ.ศ. ๒๔๘๕ ได้มีพระราชบัญญัติยุบจังหวัดสมุทรปราการ มารวมเข้าเป็นจังหวัดพระนครธนบุรี และต่อมาในวันที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๘ ก็ได้มีพระราชกฤษฎีกา ให้จัดตั้งเป็นจังหวัดสมุทรปราการขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง

* เมืองในมณฑลเทศาภิบาลที่ขึ้นอยู่กับมณฑลกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ๑.เมืองพระนคร ๒.เมืองธนบุรี

๒. เมืองปทุมธานี ๔. เมืองนครเขื่อนขันธ์ ๕. เมืองสมุทรปราการ.

^๒ สมเด็จพระมหาพรตเจ้าจารย์ราชานุภาพ. (ม.ป.ป). เทศาภิบาล. หน้า ๑๔๗.

การจัดรูปแบบการปกครองในแบบมณฑลเทศาภิบาล ก็เหมือนกับจังหวัดอื่น ๆ ดังได้กล่าวมาแล้ว ส่วนการจัดรูปการปกครองในสมัยปัจจุบัน ดังปรากฏตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ.๒๔๗๖ โดยจัดระเบียบราชการบริหารส่วนภูมิภาค ออกเป็นจังหวัดและอำเภอ และต่อมาในปี พ.ศ.๒๔๘๕ ทางราชการก็ได้ออกพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดินโดยยกฐานะ "จังหวัดเป็นนิติบุคคล" และอำนาจตกอยู่แก่ "ผู้ว่าราชการจังหวัด" แต่ที่ยังผู้เดียว

สืบต่อมาได้มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายว่าด้วย ระเบียบบริหารราชการแผ่นดินตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๑๘ ลงวันที่ ๒๘ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๕ โดยมีสาระสำคัญ ก็คือ ".....จังหวัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล การตั้ง ชุม และเปลี่ยนเขตจังหวัดให้ตราเป็นพระราชบัญญัติ และให้มีคณะกรรมการจังหวัดเป็นที่ปรึกษาของผู้ว่าราชการจังหวัดในการบริหารราชการแผ่นดินในจังหวัดนั้น"

จังหวัดสมุทรปราการปัจจุบันจึงได้แบ่งเขตการปกครองออกเป็น ๔ อำเภอ คือ (๑) อำเภอเมืองสมุทรปราการ (๒) อำเภอพระประแดง (๓) อำเภอบางพลี และ (๔) อำเภอบางบ่อ

รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงโปรดฯ ให้ตราพระราชกฤษฎีกา เลื่อนเมืองสมุทรปราการขึ้น มีฐานะเป็นจังหวัดสมุทรปราการ และเปลี่ยนชื่อเมืองนครเขื่อนขันธ์ เป็นจังหวัดพระประแดงตามความหมายที่ได้มาแต่ดั้งเดิม" พอถึงปี พ.ศ. ๒๔๗๕ อันเป็นสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทั้งโลกเกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ รัฐบาลต้องการประหยัดการให้จ่ายเงินแผ่นดิน จึงโปรดฯ ให้ยุบจังหวัดพระประแดงลงเป็นอำเภอ ไปขึ้นกับจังหวัดสมุทรปราการ ต่อมาในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ (พ.ศ. ๒๔๘๔ - ๒๔๘๗)^๒ ประเทศต้องเข้าสู่สงครามด้วยความจำเป็น และเป็นระยะที่เกิดภาวะทางเศรษฐกิจและความผันผวนทางการเมือง รัฐบาลจำเป็นต้องปรับปรุงระเบียบการปกครองเสียใหม่ จึงได้ตราพระราชกฤษฎีกายุบการปกครองของจังหวัดสมุทรปราการขึ้นกับจังหวัดพระนคร ในปี พ.ศ.๒๔๘๖ ครั้นพอสงครามโลกสงบลง รัฐบาลได้ตราพระราชกฤษฎีกาประกาศตั้งจังหวัดสมุทรปราการขึ้นใหม่อีกครั้งหนึ่ง เมื่อวันที่ ๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๘ โดยแยกการปกครองออกจากจังหวัดพระนคร และตั้งเป็นจังหวัดสมุทรปราการกระทั่งทุกวันนี้

^๑ สภาวัฒนธรรมจังหวัดสมุทรปราการ. (๒๕๔๐). แหล่งเดิม. หน้า ๒๑.

^๒ ศิเรก ชัยนาม.(๒๕๐๘). ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒. หน้า ๒๑๑.

สิ่งแรกของเมืองไทยในปากน้ำ

จังหวัดสมุทรปราการในอดีตแม้จะเป็นเมืองในเขตปริมณฑล เป็นเมืองที่มีความสำคัญในฐานะเป็นเมืองหน้าด่านทางชายทะเลแต่ยังเป็นย่านการค้า และท่าเรือขนส่งสินค้าที่สำคัญ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้จังหวัดสมุทรปราการเป็นจังหวัดที่มักจะได้รับการพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ถึงทันสมัยต่าง ๆ ก่อนจังหวัดอื่น อาทิ กิจการโทรเลข โทรศัพท์ หรือกิจการรถไฟสายปากน้ำ ซึ่งเป็นสายแรกของประเทศไทยในเวลานั้น ซึ่งรายละเอียดได้กล่าวไว้ในสิ่งแรกของเมืองไทยในปากน้ำดังนี้

ธงชาติ

ประเทศไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยอยุธยาตอนกลาง ไม่ปรากฏว่ามี “ธงชาติ” ประจำชาติเลย จนกระทั่งถึงสมัยอยุธยาตอนกลาง ไทยเรามีการค้าติดต่อกับต่างประเทศมากขึ้นชนต่างชาติที่เข้ามาค้าขายกับไทยมี จีน ญี่ปุ่น โปรตุเกส ฮอลันดา ฝรั่งเศส โดยเฉพาะฮอลันดา ซึ่งดำเนินกิจการค้าขายกว้างขวางกว่าทุกชาติในประชนั้น ได้เริ่มเข้ามาติดต่อกับไทยตั้งแต่รัชสมัยสมเด็จพระเอกาทศรถ มาเป็นลำดับ ได้มีวิธีการค้าอันดีและทำความดีความชอบให้กับไทย จนถึงกับได้รับพระราชทานที่ดินสร้างเป็นที่พักคลังสินค้าที่บริเวณปากน้ำเจ้าพระยา สมัยนั้นไทยกับฮอลันดาสนิทสนมกันมาก และเมืองปากน้ำสมุทรปราการ ซึ่งเป็นเมืองหน้าด่านชายทะเลที่สำคัญก็ได้รับการปรับปรุงป้อมปราการมากขึ้น ที่ป้อมปากน้ำเมืองสมุทรปราการนี้เอง ทำให้ไทยมีธงชาติขึ้น คือ ในราว พ.ศ. ๒๑๕๕ - ๒๒๓๑* ปรากฏว่ามีเรือฝรั่งเศสเข้ามาทางปากน้ำ ไทยเอาธงชาติฮอลันดาชักขึ้น แต่เรือฝรั่งเศสไม่ยอมค้ำับธงชาติฮอลันดา (เป็นธรรมเนียมทั่วไปเมื่อเรือของชาติใดเข้าไปในน่านน้ำหรือปากน้ำของต่างชาติจะต้องชิงปักค้ำับธงชาติเจ้าของประเทศ) ไทยเราไม่รู้จะทำอย่างไร เพราะสมัยนั้นไทยยังไม่มีธงชาติใช้ ในที่สุดจึงเอาธงชาติฮอลันดาสง แล้วเอาสีน้าแดงชักขึ้นแทน ฝรั่งเศสจึงยอมค้ำับธงแดง จึงเป็นอันว่า ธงแดง เป็นธงชาติไทยตั้งแต่นั้นมา จนกระทั่งในสมัยรัตนโกสินทร์จึงมีการเปลี่ยนเป็นธงช้าง และจนมาเป็นธงไตรรงค์ ที่ใช้กันในปัจจุบันนี้ จึงนับได้ว่า ธงชาติไทย ได้เกิดขึ้นครั้งแรกที่เมืองสมุทรปราการนี้เอง

* สภาวัฒนธรรมจังหวัดสมุทรปราการ. (๒๕๔๐). แหล่งเดิม. หน้า ๒๒.

กิจการโทรเลข โทรศัพท

กิจการโทรเลขและโทรศัพทระหว่างจังหวัดสมุทรปราการกับกรุงเทพมหานคร นับเป็นกิจการเริ่มแรกในประเทศไทยได้เริ่มมีขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๘* โดยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ใต้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทาน “พระที่นั่งสุทไธยาสน์” ซึ่งเป็นพระที่นั่งหลังหนึ่งในเขตพระราชวังของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ณ จังหวัดสมุทรปราการให้ใช้เป็นท่าทำการไปรษณีย์โทรเลขแห่งแรกของจังหวัดสมุทรปราการ

การทำสายโทรเลขระหว่างกรุงเทพมหานคร กับสมุทรปราการนี้ แม้จะมีระยะทางเพียง ๔๕ กิโลเมตรเท่านั้น (ต้องลัดเลี้ยวไปตามสภาพภูมิประเทศในสมัยนั้น) แต่จำต้องบำเหนียงให้พ้นจากการรบกวนการสัมปทานของชาวต่างประเทศเพราะถ้าตกลงกับชาติหนึ่งชาติใดไป ชาติอื่นก็ต้องขอบ้าง หากไม่ยอมก็จะเป็นการขัดใจกัน (ระยะนั้นสถานการณ์ทางการเมืองของไทยเราไม่ปลอดภัยนัก ฝรั่งเศสยกกำลังมาตั้งกำลังเมืองมอญจะแย่งและเดือนแผ่นดินไทย รัชกาลที่ ๕ จึงต้องดำเนินวิเทโศบายอย่างระมัดระวังและเฉียบแหลมที่สุด) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในครั้งนั้นกงสุลฝรั่งเศสได้มาเจรจาขอต่อสายโทรเลขเข้ามาในประเทศไทยทางเมืองไซ่ง่อน และในเวลาเดียวกันนั้นเองรัฐบาลอังกฤษที่ประเทศอินเดียได้ขอสร้างสายโทรเลขติดต่อกับประเทศไทยเข้ามาทางเมืองทวาย ดังนั้นเพื่อมิให้บัวขำน้ำขุ่น รัฐบาลไทยจึงได้ได้ตอบไปว่า ไทยมีความประสงค์จะทำการโทรเลขเอง เมื่อตอบไปแล้วจึงรีบดำเนินการ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้ตราพระราชบัญญัติเพื่อให้อำนาจข้าหลวงนำช่างต่าง ๆ ออกไปทำทางสายโทรเลข และให้กรมกลาโหมเป็นเจ้าหน้าที่ ทั้งนี้ได้เริ่มงานตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๑๘ และได้เริ่มพาดสายโทรเลขตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๒๑ และได้โปรดเกล้าฯ ตั้งกรมโทรเลขขึ้น กิจการบางอย่างยังรวมกับกลาโหม ต่อมาเมื่อกรมโทรเลข ได้ดำเนินการเป็นหลักฐานแล้ว จึงได้โปรดเกล้าฯ ให้รับกิจการ โอนมาจากกรมกลาโหมทั้งหมด เมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๖

การสื่อสารโดยใช้โทรเลขนี้ในตอนแรก ๆ ก็ใช้กันอยู่เพียงภายในวงงานของทางราชการ เช่น แจ้งเรื่องการเข้าออกของเรือเดินทะเลเป็นต้น แต่ก็สามารถดำเนินการไปได้เป็นผลจึงได้ขยายการทอดสายเคเบิลได้นำออกไปจนถึงกระโจมไฟที่สันดอนปากน้ำเจ้าพระยา

เนื่องจาก โทรศัพทสามารถพูดติดต่อกันได้โดยใช้สายโทรเลข ดังนั้น “กรมกลาโหม” จึงนำเครื่องโทรศัพทเข้ามาทดลองใช้ระหว่างกรุงเทพมหานคร กับสมุทรปราการ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๔ (ก่อนโอนกิจการให้กรมโทรเลข) ผลปรากฏว่าใช้การได้ดี กิจการโทรศัพทแห่งประเทศไทย จึงนับว่าได้อุบัติขึ้นในประเทศไทยตั้งแต่นั้นมา และเป็นกิจการโทรศัพทแห่งแรกที่มีขึ้นในประเทศไทยเช่นเดียวกับกิจการโทรเลข

* สภาวัฒนธรรมจังหวัดสมุทรปราการ. (๒๕๔๐). แหล่งเดิม. หน้า ๒๑.

รถไฟสายปากน้ำ

ประเทศไทยได้รู้จัก "รถไฟ" เป็นครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ ๔ เนื่องจากสมเด็จพระนางเจ้าวิคตอเรียแห่งอังกฤษ ได้ส่งรถไฟจำลองมาเป็นเครื่องราชบรรณาการ มาถวายแก่พระองค์

กิจการรถไฟได้เกิดขึ้นในสมัยพระพุทธเจ้าหลวง รถไฟสายแรกของไทย คือ เส้นทางจากกรุงเทพฯ ถึงสมุทรปราการ โดยเริ่มขึ้นที่บริเวณหน้าสถานีรถไฟ หัวลำโพงปัจจุบัน ไปสิ้นสุดที่ปากน้ำ ทางรถไฟสายนี้จึงเป็นทางรถไฟสายแรกในเมืองไทยที่เอกชนได้ตั้งขึ้นในรูปของบริษัท เรียกว่า "บริษัทรถไฟปากน้ำ" เริ่มค้นคว้าวิธีเรียกหุ้น แต่ปรากฏว่าได้หุ้นไม่พอ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ต้องพระราชทานเงินทุนช่วยเหลือ กิจการจึงได้สำเร็จ

รถไฟสายปากน้ำเป็นรถไฟสายแรกของประเทศไทยในความอำนวยการของ "บริษัทรถไฟสายปากน้ำ" ของเอกชนชาวเคนมาร์กที่ได้รับสัมปทานระยะเวลา ๕๐ ปี ทำสัญญากันเมื่อวันที่ ๑๓ กันยายน พ.ศ. ๒๔๒๕^๑ ผู้ลงนามในสัมปทานคือ พระเจ้าน้องยาเธอกรมหลวงเทวะวงศวิโรปกิจการ เสนาบดีผู้ว่าการต่างประเทศในเวลานั้น เป็นผู้แทนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นผู้อนุญาตให้และแอนดริวคองดอนคอบเลอค เอฟ. อาร์. ซี. เอส. Andrie du Plessis de Richelieu (ช่างทำแผนที่ทะเลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยาม และเป็นข้าราชทูตอังกฤษ ภายหลังได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นพระนิเทศราชตรี) กับอังเดร เดอ ริชิลีเออร์ (ซึ่งต่อมาได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นพระยาชลยุทธโยธิน) กับคันทรีเออร์ที่นั่งเวลาครีในเวลานั้นเป็นผู้แทนฝ่ายเคนมาร์ก และเป็นผู้ได้รับอนุญาต ตามสัญญาจะต้องลงมือทำใน ๕ ปี นับแต่วันทำสัญญาและต้องให้เสร็จภายใน ๑ ปี ที่สำคัญก็คือ ในสัญญาข้อ ๔๐ ระบุไว้ว่าในกรณีที่เกิดสงครามหรือความไม่สงบขึ้นรัฐบาลสามารถยึดเส้นทางรถไฟสายนี้และบังคับบัญชาการเดินรถไฟได้โดยควรแก่กรณี ส่วนผู้ที่ทำการก่อสร้างรถไฟสายนี้ คือ "นาย ที.เอ. กอทเช" ผู้บังคับการ ป้อมศิลาสมุทรในสมัยนั้น

ทางรถไฟสายนี้ได้เริ่มลงมือเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๔ (ที่ต้องเสียเวลาหลายปี เพราะต้องสำรวจทางซื้อที่) โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งได้กำหนดเป็นทางรถไฟเป็นพระฤกษ์ทอดสังฆป เมื่อวันที่ ๑๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๓๔ ในตอนเช้าแปดนาฬิกาเศษ ตามจดหมายเหตุได้บันทึกเหตุการณ์ตอนนีไว้ว่า

^๑ ต่อมาปรากฏว่า ทรงถือหุ้นทางรถไฟสายนี้และแบ่งหุ้นพระราชทานพระโอรสและพระราชธิดาหลายพระองค์

^๒ "รถไฟสายปากน้ำ", สารคดี : ๑๑๖.

“เวลาเข้าโมงเศษเสด็จออกพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท เสด็จทรงรถพระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินโดยถนนบำรุงเมืองถึงหัวลำโพง ประทับที่โรงประชุมเริ่มการจรดจนก่อนฤดูหนาวไฟ พระชาลยุทธโยธินนำจอบเข้าไปถวาย ทรงจรดลงในแผ่นดิน เป็นพระฤกษ์เข้าพนักงานก็ประโคมฆ้องดุริยางค์ดนตรี แล้วจึงก็ลงมือทำทางรถไฟนั้น” ดังต่อไปนี้

“การซึ่งได้ลงมือทำครั้งแรกที่จะพึงมีขึ้น และการนี้เราได้หวังใจมาช้านาน ว่าถ้าการสำเร็จแล้วคงจะเป็นประโยชน์แก่บ้านเมืองมาก เพราะฉะนั้นเราจึงขอแสดงความยินดี แลขบใจแก่กอมปนีที่ช่วยกันในการนี้”

ครั้นเมื่อสร้างทางรถไฟเสร็จแล้ว พระชาลยุทธโยธินซึ่งเป็นผู้จัดการในบริษัทรถไฟปากน้ำ ได้กราบบังคมทูลเชิญเสด็จ พระราชดำเนินเปิดทางรถไฟเมื่อวันที่ ๑๑ เมษายน ร.ศ. ๑๑๒ (พ.ศ. ๒๔๓๖) ณ สถานีรถไฟเมืองสมุทรปราการ และมีพระราชดำรัสต่อไปนี้

“เรามีความยินดีที่ได้รับหน้าที่อันเป็นที่พึงใจ ก็จะได้เป็นผู้เปิดรถไฟสายนี้ซึ่งเป็นที่ชอบใจและปรารถนามาช้านานแล้วนั้น ได้สำเร็จสมดังประสงค์ลงในครั้งนี้ เพราะเหตุว่าเป็นรถไฟสายแรกที่จะเปิดในบ้านเมืองเราแล้วยังจะมีสายอื่น ๆ ต่อไปอีกเป็นอันมาก ในเร็ว ๆ นี้ เราหวังใจว่าคงจะเป็นการเจริญแก่ราชการ แลการค้าขายในบ้านเมืองเรายิ่งนัก”

“ตั้งแต่เราได้รับราชสมบัติมาเกือบเต็ม ๒๕ ปีแล้ว เราได้ตั้งใจที่จะบำรุงการบ้านเมือง แลการค้าขายให้ถาวรรุ่งเรืองอยู่เสมอ ได้คิดแก้ไขเปลี่ยนแปลงมาจนเราได้ยื่นเข้าหูจากผู้ซึ่งเคยเห็นการมานานว่า บ้านเมืองของเราเดี๋ยวนี้มีความเจริญเปลี่ยนแปลงไปกว่าแต่ก่อนเป็นอันมาก เราขอแสดงความหวังใจเป็นอันแน่นอนอน ค่อมาท่านทั้งหลายต่อไปอีกว่าการบ้านเมืองของเราใน ๓ ปีต่อไปข้างหน้า ถ้าไม่มีเหตุที่เป็นข้อขัดขวางรบกวนแล้วท่านทั้งหลาย ทั้งปวงคงจะได้เห็นการเจริญรุ่งเรืองเร็วขึ้นกว่าที่มีมาแล้วเป็นมากนั้นเสียอีก”

“เราขอขอบใจท่านไคร้เคอร์ผู้จัดการรถไฟที่มีความอุสาหะจัดการอันเป็นที่ปารถนาของเรา เพราะเชื่อว่าจะเป็นผลอันดีแก่เมืองเราให้สำเร็จไปโดยสะดวกดีทุกประการ แลขอประกาศโดยคำสั่งให้เปิดรถไฟสายนี้มีความเจริญยิ่งขึ้น ไปด้วยสินค้าแลกกำไรอันงาม และให้ตั้งมั่นถาวรสืบไปสิ้นกาลนาน เพื่อให้กรุงสยามเจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้นด้วยผลประโยชน์ทั้งหลาย อันเกิดแต่ความคิดจัดการเพื่อความเจริญทั้งนี้ด้วยเทอญ”

เมื่อทรงเจิมที่รถไฟแล้ว ได้เสด็จขึ้นประทับในรถพระที่นั่งพร้อมด้วยพระบรมวงศานุวงศ์ข้าราชการ ตามจดหมายเหตุกล่าวว่

“พอเวลา ๕ โมงเช้า นายกลเปิดหวีดใช้รถจักรแล่นรถไฟจูงรถพระที่นั่งขึ้นมาตามทางรางเหล็กถึงสะพานที่หักหัวลำโพง เวลาเช้า ๕ โมง ๔๕ นาที”

โดยเหตุที่การรถไฟเป็นของใหม่ จึงมีผู้แตงนิราศรถไฟขึ้นทำให้คนรุ่นหลังได้ทราบถึงวิธีการของรถไฟในสมัยนั้น ซึ่งจะหาอ่านจากหนังสืออื่นได้ยาก ผู้แตงนิราศรถไฟเป็นพระภิกษุชื่อแดง จำพรรษาอยู่วัดสระเกศ ได้แตงนิราศเรื่องนี้หลังจากพิธีเปิดเพียง ๘ วัน คือได้ขึ้นรถไฟที่สถานีตำบลหัวลำโพง เมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน พ.ศ. ๒๔๓๖ พระแดงได้พรรณราถึงขบวนรถไฟสายปากน้ำได้ตอนหนึ่งว่า

“แต่ตัวรถรถไฟไม่ใหญ่นัก
อินทนิลเป็นสร้งข้งน้ำมัน
แตรรถพ่วงกลไกวิไลยล้ำ
เจ็ดทั้งรถพื่นน้ำคามยุบล

มีเครื่องจักรเร็วแรงคูแข็งขัน
เจ้าแขกนั่นที่รองอีกสองคน
มีประจำหลังหลังฟิงนุสนธ์
เขาพ่วงชนิดคงคกับรถไฟ”

สรุปว่ารถไฟสายปากน้ำครั้งนั้นพนักงานเป็นสร้งกับแขกมคารถไฟไปกลับ ๑ บาท ตลอดทางมี ๑๐ ระยะหรือ ๑๐ สถานี คิกระยะละ ๑ เพื่อ รถจะหยุดรับส่งคนโดยสารที่ศาลาแดง บ้านกล้วย พระโขนง บางนา ตำโง ศิริระจะระเข้ (หัวตะเข้) บ้านนางเกรง มหาวง แล้วยกถึงปากน้ำ (ชื่อต่าง ๆ นี้เขียนตามในหนังสือนิราศ) สถานีรถไฟคั้นทางและปลายทางเป็นโรงตั้งกะสิขนาคใหญ่ พระแดงได้แตงถึงสถานีที่สมุทรปราการได้ว่า

“ถึงโรงใหญ่ตั้งกะสิเป็นที่หัก
หยุดตรงป้อมหน้าเมืองเรื่องศักดิ์คา

ฝ่ายรถจักรจอดพลันนึกหรรษา
ที่หลับพลาริมน้ำหมคความทาง”

รถไฟสายนี้มีความยาว ๒๑ กิโลเมตร เป็นทางรถไฟสายแรกในประเทศไทย

หลังจากนั้นอีกประมาณ ๕ เดือนเศษ คือ เมื่อวันที่ ๑๓ กันยายนปีเดียวกัน ขบวนรถไฟขบวนแรกจึงเปิดบริการรับส่งผู้โดยสารและสินค้า (ก่อนการเปิดเดินรถไฟขบวนแรกของรัฐบาล

ซึ่งเปิดเมื่อวันที่ ๒๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๑๕ ถึง ๓ ปีเศษ เหตุที่เปิดเดินรถไฟล่าช้า เพราะบริษัทขาดเงินทุนสำหรับสร้างรถไฟ จึงทำให้การสร้างทางรถไฟต้องหยุดชะงักไปหลายปีจนกระทั่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้บริษัทอิมเพอเรียลมาใช้จ่ายจนพอเพียง

รถไฟสายนี้บางทีก็เรียกว่า รถรางสายปากน้ำ แท้จริงเป็นรถสายเดียวกัน เนื่องจากรถไฟสายนี้ได้ดำเนินการมาด้วยความมั่นคงหลายปี จนกระทั่งรถไฟทรุดโทรมมาก และใกล้หมดอายุสัมปทาน(เหลือ ๑๐ ปี) จึงได้เปลี่ยนเป็นรถไฟฟ้า (รถราง) เมื่อวันที่ ๑๓ กันยายน พ.ศ. ๒๔๖๕ ซึ่งเป็นโอกาสให้มีการใช้ไฟฟ้าขึ้นเป็นครั้งแรกในอำเภอเมืองสมุทรปราการด้วย

รถรางสายนี้มีสิ่งประทับใจชาวสมุทรปราการ ในระหว่างสงครามมหาบูรพาเอเชีย คือได้มีคนร้ายลักตัดสายไฟฟ้าที่สถานีหลังการราง ซึ่งจะต้องล้มเลิกเพื่อรับกระแสไฟฟ้าเข้ามาเดินเครื่องให้รถแล่นได้ สายไฟฟ้าที่ถูกตัดอยู่ในบริเวณท้องที่ บางจุด สายช่วงเสา แต่เจ้าหน้าที่รถรางก็ยังสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าให้รถรางได้บริการผู้โดยสารอย่างปกติ โดยไม่ต้องอาศัยกระแสไฟฟ้า ในช่วงระยะเวลาที่สายไฟฟ้าถูกตัดนั้นเลย โดยคนกระเป๋ากหรือผู้ขายตั๋วตั้งอันครายป็นขึ้น ไปยืนบนหลังการรถ คนขับจะขับด้วยความเร็วสูงพอที่จะถึงตอนที่สายไฟฟ้าขาด คนบนหลังการก็จะดึงสายให้ขุดตัวลงมา ทำให้สายไม่เกาะกะหรือพุ่ง ไปกระทบสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้เสียหาย หน้านั้นรถจะแล่นไปด้วยแรงเฉื่อย ครั้นรถแล่นไปถึงตอนที่สายไฟไม่ถูกตัด คนบนหลังการก็จะปล่อยสายให้ขึ้นสัมผัสสายไฟฟ้าตามเดิม กระแสไฟฟ้าเข้าสู่มือประจํารถใช้เดินรถต่อไปได้ตามปกติ (สายไฟฟ้าแรงสูงซึ่งเป็นสายที่เลี้ยง ไม่ได้ถูกตัดด้วย)

ตามสัญญาครบกำหนด ๕๐ ปี เมื่อวันที่ ๑๓ กันยายน พ.ศ. ๒๔๖๕ ต่อจากนั้นรัฐบาลได้ซื้อทรัพย์สินของรถไฟสายนี้ตลอดจนการเดินรถรางไฟฟ้าด้วย (แต่เดิมใช้รถจักรไอน้ำลากจูงภายหลังเปลี่ยนมาใช้รถไฟฟ้า) รถรางหรือรถไฟสายปากน้ำได้เลิกกิจการในสมัยรัชกาลของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ คือเมื่อวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๑ แล้วขยายถนนพระรามที่ ๔ ให้กว้างเต็มที่

สืบเนื่องจากกิจการรถไฟสายปากน้ำทำให้สมุทรปราการมีชื่อท้องที่แห่งหนึ่งว่า “บางนางเกรง” เดิมท้องที่แห่งนี้เรียกกันว่า “บางอีเกรง” เนื่องจากท้องที่นี้มีต้นไม้มะขามหนึ่งชื่อ “ต้นเหงือกปลาหมอ” เป็นต้นไม้มักมีน้ำจืดชอบน้ำเค็ม พื้นที่บริเวณนี้เวลาน้ำทะเลหนุนน้ำเค็มขึ้น ถึงเวลาน้ำเหือดแห้งหรือฝนตกก็จะได้น้ำจืด ดังนั้นต้นเหงือกปลาหมอจึงออกและงามอยู่ทั่วไป ชาวบ้านเรียกต้นไม้นี้ว่า “จะเกร็ง” เมื่อทางการรถไฟสายปากน้ำจัดตั้งสถานีจอดรถให้ผู้โดยสารขึ้นลง คงเกรงว่าจะเป็นภาษาหยาบคายฟังไม่เสนาะหูนัก เลยเขียนชื่อสถานีว่า “บางนางเกร็ง” ต่อมาคำว่า บางนางเกร็งนี้ทำให้ผู้คนที่ผ่านมา ไปมาอดที่จะคิดไม่ได้ว่า สตรีแถวนี้เป็นอย่างไรทำไมจึงเกร็ง ดังนั้นต่อมา ไม่ได้สู้บนคำ “เกร็ง” จึงถูกเอาออกไป ป้ายสถานีจึงมีชื่อว่า “บางนางเกรง” และใช้เรียกท้องที่บริเวณนี้ตลอดมา

จนทุกวันนี้ ต่อมากิจการรถไฟได้เติบโตขึ้นเรื่อยๆ มีการเปิดเส้นทางเดินรถไฟอีกหลายสาย อาทิ สาย กรุงเทพฯ - นครราชสีมา จนกระทั่งรถไฟกลายเป็นการคมนาคมที่สำคัญอย่างหนึ่งของชาวสยาม

ศิลปกรรมเอกลักษณ์เมืองปากน้ำ สัญลักษณ์แห่งเมืองสยาม

ในอดีตรประเทศสยามเพิ่งจะเปิดรับสัมพันธไมตรีจากชาวชาติทางประเทศตะวันตก ซึ่งชุกนั้นจะเห็นว่า มีฝรั่งตะวันตกหลากหลายชาติ ได้เดินทางเข้าประเทศสยามอย่างมากมายด้วยจุดประสงค์ที่ต่างกัน บ้างก็เข้ามาค้าขาย บ้างก็เข้ามาเผยแผ่ศาสนาคริสต์ ฯลฯ ซึ่งการเดินทางสมัยก่อนจะต้องเดินทางโดยทางเรือเป็นหลัก เข้ามาทางอ่าวไทย เรือเข้ามาจนถึงบริเวณปากน้ำเมืองสมุทรปราการ ปากน้ำในตอนนั้นก็คือ ประตูเข้าสู่สยาม หรือเทียบเท่ากับท่าอากาศยานดอนเมืองในปัจจุบันนี้เลยทีเดียว และสิ่งแรกที่ชาวตะวันตกจะได้เห็นแลสัมผัสเมื่อถึงสยาม คือ ภาพวัดวาอาราม โบสถ์ วิหาร จำนวนมาก บริเวณปากน้ำ ที่สวยงาม ประณีตแสดงให้เห็นถึงฝีมือของช่างศิลปกรรมไทย และความศรัทธาของผู้คนชาวสยามที่มีต่อพุทธศาสนา ดังจะเห็นได้จากบันทึก ประดิษฐ์กรรม สัญลักษณ์แห่งเมืองสยาม จาก Temples and Elephants ของ Carl Bock^๖ ที่บรรยายไว้ดังนี้

“...ประเทศสยามเท่าที่นักเดินทางได้เห็นเพียงแวบแรก “ปากน้ำ” ก็เป็นตัวอย่างอันงามพอแล้ว สำหรับสิ่งอื่นที่จะได้ชมต่อไปจนทั่วประเทศตามที่คอนสแตนติโนเปิล มีชื่อว่าเป็นเมืองแห่งสุเหร่า กรุงเทพฯ ก็ควรจะได้ชื่อว่าเป็นเมืองแห่งวัด...” และไม่ใช่แค่ในกรุงเทพฯ หรือจังหวัดใกล้เคียงเท่านั้น ในชนบทอันห่างไกลที่บัดนี้มีคนอยู่เพียงเล็กน้อย หรือเคยมีคนอยู่มาก่อนจะต้องมีวัดพร้อมด้วยพระประธานและหมู่พระพุทธรูปและมีพระเจดีย์นับจำนวนไม่ถ้วนล้อมรอบวัดปุชนียสถานเหล่านี้ พุทธศาสนิกชนที่ใจบุญเคร่งครัดพากันสร้างขึ้น เพราะถือว่าเป็นทางที่จะทำให้พระเจ้าโปรดปราน ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นบริเวณที่ราบลุ่ม อันอุดมสมบูรณ์ในป่าลึกหรือยอดเขาสูง ปุชนียสถานที่แสดงความศรัทธาเชื่อมั่นในศาสนา ซึ่งบางทีจะเป็นเครื่องแสดงให้เห็น ได้ดีกว่าสิ่งอื่นใดว่าประชาชนทุกคนที่อาศัยอยู่ในแผ่นดินผืนนี้เป็นผู้มีศรัทธามั่นคงในพุทธศาสนา ได้สละเวลา กำลังแรงและทรัพย์สมบัติไปในการสร้างปุชนียสถานเหล่านี้ยิ่งที่สุดที่จะประมาณ ได้เพียงแต่ที่ปากน้ำแห่งเดียว เมื่อเรือผ่านก็ยังเห็นวัดต่างๆ คัดค้านกันมาเรียงราย ประกายสีทองของซ้อฟ้าหลังคาวัดทำให้รู้สึกตื่นตาตื่นใจ วัดเป็นที่ชุมนุมของพวกซุคค์

^๖ ตถาว์วัฒนธรรมจังหวัดสมุทรปราการ.(๒๕๔๐).แหล่งเดิม. หน้า ๒๒.

^๖ CARL BOCK. (ม.ป.ป.) ท้องถิ่นสยามยุคพระเจ้าหลวง TEMPLES AND ELEPHANTS. สยามในความทรงจำ. หน้า ๕๑-๕๕.

ที่เริ่มออกจากริกคั้งแต่คืนฤดู แล้วนำทองและเข้าของอื่น ๆ ไปสักการะบูชาแล้วพระก็ใช้ของเหล่านั้นประดับ
ประคำวัด นอกจากชอคเจดีย์ที่ปิดทองอร่ามแล้วยังเห็นชัดว่าจะต้องใช้เงินมากมายทีเดียว เพื่อสร้าง
ประตูไม้ลงลักสีคำปิดทอง และประดับภาพลายทองตลอดจนลานโบสถ์ที่ลาดด้วยหินอ่อนทั้งหมด....”

หน้า ๑๖๖
หน้า ๑๖๗

สภาพทั่วไปของจังหวัดสมุทรปราการ

๑.๒ สภาพภูมิศาสตร์ การปกครอง และเศรษฐกิจ ของจังหวัดสมุทรปราการ

ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดสมุทรปราการตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา โดยอยู่ตอนปลายสุดของแม่น้ำเจ้าพระยา และเหนืออ่าวไทยระหว่างเส้นรุ้งที่ ๑๓-๑๔ องศาเหนือ และเส้นแวงที่ ๑๐๐-๑๐๑ องศาตะวันออก มีเนื้อที่ประมาณ ๑,๐๐๔,๐๕๒ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๖๒๗,๕๕๗.๕๐ ไร่ อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้เป็นระยะทางประมาณ ๓๐ กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	กรุงเทพมหานคร
ทิศใต้	ติดต่อกับ	อ่าวไทย
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	จังหวัดฉะเชิงเทรา
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	กรุงเทพมหานคร

ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่พื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่านกลาง แยกพื้นที่ออกเป็นด้านตะวันตกและด้านตะวันออกและมีลำคลองมากมาย สภาพการใช้ที่ดินพบว่าพื้นที่เกษตรกรรมมีประมาณร้อยละ ๔๐ และมีแนวโน้มน้อยลง ส่วนพื้นที่ชุมชนเมือง แหล่งอุตสาหกรรม และอื่น ๆ มีประมาณร้อยละ ๖๐

โดยทั่วไปแล้วลักษณะภูมิประเทศของจังหวัด สามารถแบ่งพื้นที่ออกได้เป็น ๓ ส่วน คือ

๑. บริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยาทั้งสองฝั่ง ซึ่งเป็นที่ราบลุ่มทั้งหมด เหมาะสำหรับการทำนาและทำสวน
๒. บริเวณตอนใต้ใกล้ชายฝั่งทะเลน้ำทะเลท่วมถึงและพื้นดินจะเค็มจัดในฤดูแล้ง โดยมาก จะเป็นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การทำป่าจากและป่าพิน

* ฝ่ายข้อมูล ศาลากลางจังหวัดสมุทรปราการ. (๒๕๔๐). ข้อมูลทั่วไปจังหวัดสมุทรปราการ.

^๑ คู่มือแผนที่หมายเลข ๑ หน้า ๕๔

๓. บริเวณที่ราบกว้างใหญ่ทางตอนเหนือและตะวันออก ซึ่งจะเป็นที่กว้างโดยตลอด เหมาะแก่การทำนา นอกจากนี้ยังมีประตุน้ำชลประทานหลายแห่ง สำหรับกักกั้นน้ำเต็มและระบายน้ำจืดในการทำนานั้นเป็นที่ที่มีความสำคัญของจังหวัด

ลักษณะภูมิอากาศ

เป็นอากาศแบบชายทะเล โดยมีอากาศเย็นสบาย ไม่ร้อนจัดในช่วงฤดูร้อน มีความชื้นในอากาศสูงเนื่องจากได้รับอิทธิพลจากลมทะเลของอ่าวไทยและลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ปริมาณฝนตกหนักในช่วงเดือนกันยายน - ตุลาคม ซึ่งเป็นผลมาจากอิทธิพลของร่องความกดอากาศต่ำ ทำให้เกิดการก่อตัวของพายุไต้ฝุ่น และพายุโซนร้อนในทะเลจีนใต้ ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยตลอดปีเท่ากับ ๑,๑๒๕.๖๒ มิลลิเมตร เฉลี่ยฝนตกต่อปี ๓๗ วัน เดือนตุลาคมเป็นเดือนซึ่งมีปริมาณน้ำฝนมากที่สุด และเดือนธันวาคมเป็นเดือนที่มีปริมาณฝนน้อยที่สุด

การปกครองและประชากร

การปกครอง

เมื่อ ร.ศ. ๑๑๔ (พ.ศ. ๒๔๑๖) ประเทศไทยจัดระเบียบการปกครองเป็นมณฑลเทศาภิบาล เมืองสมุทรปราการได้ขึ้นอยู่ในปกครอง ข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑลกรุงเทพฯ มีเมืองที่ขึ้นกับมณฑลกรุงเทพฯ ในสมัยนั้น รวม ๖ เมือง คือ

๑. กรุงเทพมหานคร	๒. เมืองธนบุรี
๓. เมืองสมุทรปราการ	๔. เมืองนครเทียนขันธุ์ (พระประแดง)
๕. เมืองนนทบุรี	๖. เมืองปทุมธานี

ต่อมา พ.ศ. ๒๔๕๖ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ด้วยความวิวัฒนาการของการปกครองประเทศ จึงทรงโปรดฯ ให้เปลี่ยนคำว่า เมือง เรียกว่า จังหวัด ดังนั้น เมืองสมุทรปราการจึงมีฐานะเป็น จังหวัดสมุทรปราการตั้งแต่นั้นมาจังหวัดสมุทรปราการเดิมแบ่งการปกครองออกเป็น ๔ อำเภอ คือ

๑. อำเภอเมืองสมุทรปราการ
๒. อำเภอบางเหี้ย (ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอบางบ่อ)
๓. อำเภอบางพลี
๔. อำเภอเกาะสีชัง (ปัจจุบันเป็นกิ่งอำเภอเกาะสีชังขึ้นกับจังหวัดชลบุรี)

* สมเด็จพระราชดำรัสพระราชทานฯ (ม.ป.ป.). แหล่งเดิม. หน้า ๑๔๗.

ต่อมาพระองค์ทรงพระดำริว่า เกาะสี่ซังมีอาณาเขตและพลเมืองน้อย ไม่สมควรจะแยกการปกครองออกเป็นอำเภอ จึงโปรดฯ ให้รวมท้องที่อำเภอเกาะสี่ซังเข้ากับอำเภอสมุทรปราการและให้ฐานะเป็นกิ่งอำเภอเกาะสี่ซัง แบ่งการปกครองออกเป็นตำบลคือ ตำบลท่าเทววงศ์ ใน พ.ศ. ๒๔๕๗ ทางราชการได้ยุบจังหวัดพระประแดงลงเป็นอำเภอ เรียกว่าอำเภอพระประแดง ขึ้นกับจังหวัดสมุทรปราการอีกอำเภอหนึ่ง ดังนั้นจังหวัดสมุทรปราการในสมัยนั้นแบ่งการปกครองเป็น ๔ อำเภอ และ ๑ กิ่ง คือ

๑. อำเภอสมุทรปราการ	๒. อำเภอบางเหี้ย
๓. อำเภอบางพลี	๔. อำเภอพระประแดง
๕. กิ่งอำเภอเกาะสี่ซัง	

ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ (พ.ศ. ๒๔๘๔ - ๒๔๘๗) ประเทศได้เข้าสู่สงครามโลก ร่วมกับญี่ปุ่นด้วยความจำเป็น ไทยเราก็ได้รับความกระทบกระเทือนทั้งทางเศรษฐกิจและการปกครอง รัฐบาลจึงมีพระราชกฤษฎีกายุบจังหวัดบางจังหวัดเข้ารวมกัน จังหวัดสมุทรปราการ ก็ถูกยุบโอนการปกครองไปขึ้นกับจังหวัดพระนคร เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๖ และต่อมาเมื่อวันที่ ๘ พฤษภาคม ๒๔๘๘ รัฐบาลได้มีพระราชกฤษฎีกา ประกาศตั้งจังหวัดสมุทรปราการขึ้นใหม่ และเป็นตลอดมาตราทุกวันนี้

การแบ่งเขตการปกครองจังหวัดสมุทรปราการในปัจจุบัน

ปัจจุบัน จังหวัดสมุทรปราการแบ่งการปกครองออกเป็น ๕ อำเภอ ๕๐ ตำบล ๔๖๘ หมู่บ้าน ๑ องค์การบริหารส่วนจังหวัด ๒๖ องค์การบริหารส่วนตำบล ๒ เทศบาลเมือง ๔ เทศบาลตำบล ๑๒ สุขาภิบาล

อำเภอมี ๕ อำเภอ คือ

๑. อำเภอเมืองสมุทรปราการ	๒. อำเภอพระประแดง
๓. อำเภอบางพลี	๔. อำเภอบางบ่อ
๕. อำเภอพระสมุทรเจดีย์	๖. กิ่งอำเภอบางเสาธง

แต่ละอำเภอมีประวัติความเป็นมาและสภาพภูมิศาสตร์ ดังนี้

๑.๑ สภาพภูมิศาสตร์ การปกครองและเศรษฐกิจของ อำเภอเมืองสมุทรปราการ

อำเภอเมืองสมุทรปราการตั้งขึ้นเป็นอำเภอในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เดิมเรียกว่าอำเภอเมือง แล้วเปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอสมุทรปราการจนถึง พ.ศ. ๒๔๑๘ เปลี่ยนเป็นอำเภอเมืองสมุทรปราการ เดิมที่ว่าการอำเภอตั้งอยู่ข้างสถานีรถไฟสาขาน้ำ ริมแม่น้ำเจ้าพระยาโดย

อาศัยพลับพลาเก่า (พระที่นั่งสมุทรภิมุข) เป็นที่ตั้งที่ว่าการ ต่อมาจึงย้ายมาตั้งที่ หัวค้ำย เพราะที่ว่าการเดิมชำรุด เดิมนั้นที่ว่าการเก่านั้นสร้างเป็นที่ทำการค้าณภามีสุดถาวร) ในปี พ.ศ. ๒๔๕๐ เกิดเพลิงไหม้ที่ว่าการอำเภอหมดทั้งหลัง ทางราชการจึงได้ก่อสร้างขึ้นใหม่และใช้มาจนทุกวันนี้

อำเภอเมืองสมุทรปราการ ตั้งที่ว่าการอำเภออยู่ที่ตำบลปากน้ำ ฝั่งซ้ายของแม่น้ำเจ้าพระยา ห่างจากปากน้ำประมาณ ๖ กิโลเมตร ตั้งอยู่ใกล้กับศาลากลางจังหวัด

ภูมิประเทศ อำเภอเมืองสมุทรปราการ เป็นที่ราบตั้งแต่ปากอ่าวทั้งสองฟากฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ชายทะเลทางตะวันออกจรดถนนสุขุมวิทและแถบสาขลา ตำบลนาเกลือ แหลมฟ้าผ่าเป็นป่าชายเลน มีแม่น้ำเค็มขึ้นอยู่ทั่วไป

อาณาเขต ทิศเหนือจดอำเภอพระประแดง และเขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร
ทิศใต้ จดอ่าวไทย
ทิศตะวันออก จดอำเภอบางพลี และอำเภอบางบ่อ
ทิศตะวันตก จดเขตบางขุนเทียนและกรุงเทพมหานคร

พื้นที่ พื้นที่ของอำเภอเมืองสมุทรปราการ มีประมาณ ๒๘๕.๑๕ ตารางกิโลเมตร แบ่งการปกครองออกเป็น ๑๓ ตำบล ๘๕ หมู่บ้าน

การคมนาคม อำเภอเมืองสมุทรปราการห่างจากกรุงเทพมหานคร เดินทางโดยเส้นทางสุขุมวิทไปทางทิศใต้ ๒๕ กิโลเมตร และอีกเส้นทางหนึ่งไปจากวงเวียนใหญ่ทางทิศใต้ เช่นกัน โดยเส้นทางถนนสุขสวัสดิ์ มีทางแยกเข้าพระสมุทรเจดีย์ ข้ามเรือที่ท่าฝั่งพระสมุทรเจดีย์ ไปตลาดปากน้ำ นอกจากนี้ ไปตามลำน้ำเจ้าพระยาโดยทางเรือก็ได้สะดวก แต่ไม่เป็นที่นิยมกันนัก เว้นแต่ใช้เป็นเส้นทางท่องเที่ยวทัศนารปากน้ำทางเรือเท่านั้น

พลเมือง อำเภอเมืองสมุทรปราการ มีประชากรทั้งหมด ๓๘๕,๐๖๘ คน เป็นชาย ๑๘๑,๖๕๖ คน เป็นหญิง ๑๙๓,๔๑๒ คน ส่วนใหญ่เป็นคนไทย นอกนั้นเป็นคนจีน มีชาวต่างประเทศอื่นบ้างเล็กน้อย ที่เข้ามาประกอบอาชีพในโรงงานอุตสาหกรรม ได้แก่ ญี่ปุ่น อเมริกา ไต้หวัน

ศาสนา ศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่นับถือกันทั่วไป มีประมาณร้อยละ ๘๖% นอกนั้นเป็นชาวมุสลิมที่นับถือศาสนาอิสลาม และมีโบสถ์นิกายโรมันคาทอลิก สำหรับผู้นับถือศาสนาคริสต์

การประกอบอาชีพ มีการทำนากันเป็นส่วนใหญ่ รองลงไปได้แก่การรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม ทำประมง ทั้งน้ำเค็ม และน้ำจืด ทำสวน เลี้ยงสัตว์ ทำนาเกลือ ทำขาย และอุตสาหกรรมในครัวเรือน เช่น ขนมาจาก เย็บจาก ทำเสฉงจาก ทำของแห้ง ของเค็มจากสัตว์น้ำ ฯลฯ

ลักษณะชุมชนและสังคม อำเภอสมุทรปราการมีชุมชนขนาดใหญ่ ๆ อยู่ ๒ แห่ง คือ ในตัวเมืองหรือที่เรียกว่า ตลาดปากน้ำและที่ตลาดสำโรงเหนือ มีประชาชนอยู่หนาแน่นเป็นศูนย์กลางค้าขายไป - มาของประชาชน โดยเฉพาะที่ตลาดสำโรงเหนือ กำลังก่อสร้างอาคารเพื่อใช้เป็นท่าทำการสหกรณ์พระนครตามโครงการจะเป็นร้านสหกรณ์ที่ใหญ่ที่สุดในเอเชียอาคเนย์ ลักษณะสังคมเป็นสังคมเมือง ส่วนที่อยู่ห่างออกไปตามชนบท มีการติดต่อสัมพันธ์ใกล้ชิดกับดินญาติพี่น้อง มีการช่วยเหลือเอื้อแรงในลุ่มใกล้เคียง คำนำ ชีวมันในศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี ใจบุญสุนทาน มีการบริจาคทรัพย์เพื่อส่วนรวม วัดและสถานที่สำคัญทางศาสนายังเป็นที่รวมของชาวสมุทรปราการ ทั้งระบบครอบครัวยังเป็สตั้งยึดเหนี่ยวทางจิตใจสำคัญอีกประการหนึ่งด้วย

๑.๔ สถาปนามิศาสตร์ การปกครอง และเศรษฐกิจ ของอำเภอพระประแดง

อำเภอพระประแดงในอดีตเคยเป็นเมืองโบราณในสมัยขอม มีชื่อว่าเมืองพระประแดง เดิมตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งซ้าย อยู่ทางฝั่งตะวันออกแถวศาลพระประแดง เมืองนี้เป็นเมืองปากน้ำ ตั้งแต่ครั้งขอมเป็นใหญ่ มีกำแพงเมืองเป็นหลักฐานเพียงมาเรือเดียว ต่อมาในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีพระเจ้าอู่ทองได้ตั้งเมืองพระประแดงเป็นเมืองหน้าด่านทางทิศใต้

ในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม เนื่องจากแผ่นดินงอกทำให้เมืองพระประแดงห่างจากทะเล ไปทุกที จึงได้ตั้งเมืองสมุทรปราการเป็นเมืองหน้าด่านที่ตำบลบางเจ้าพระยา แต่เมืองพระประแดงก็ยังอยู่ระหว่างเมืองสมุทรปราการกับเมืองธนบุรี คือกรุงเทพมหานคร ปัจจุบัน

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนนามนครเขื่อนขันธ์เป็นจังหวัดพระประแดง เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๘ แบ่งการปกครองออกเป็น ๓ อำเภอ คือ ๑. อำเภอพระประแดง ๒. อำเภอรามัญบุรีพระ ๓. อำเภอพระโขนง

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้ขุดจังหวัดพระประแดงลงเป็นอำเภอพระประแดง ขึ้นอยู่กับจังหวัดสมุทรปราการ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๕ ส่วนอำเภอรามัญบูรณะไปขึ้นกับกรุงเทพมหานคร อำเภอพระประแดงจึงต้องไปรวมขึ้นกับจังหวัดกรุงเทพมหานครด้วย จนถึง พ.ศ. ๒๔๘๕ ในการประกาศยกฐานะจังหวัดสมุทรปราการขึ้นอีก อำเภอพระประแดงจึงกลับมาขึ้นกับจังหวัดสมุทรปราการตามเดิมจนบัดนี้

อำเภอพระประแดง ตั้งที่ว่าการอยู่ที่ตำบลตลาด เขตเทศบาลเมืองพระประแดง อยู่ทางฝั่งขวาของแม่น้ำเจ้าพระยา ตอนคู้งแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง

ภูมิประเทศ อำเภอพระประแดงเป็นที่ราบลุ่มทั้งสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาเหมาะแก่การทำสวนมาก^๒

อาณาเขต ทิศเหนือ	จดเขตยานาและเขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร
ทิศใต้	จดอำเภอเมืองสมุทรปราการ
ทิศตะวันออก	จดอำเภอเมืองสมุทรปราการ
ทิศตะวันตก	จดเขตรามัญบูรณะและเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร

พื้นที่ อำเภอพระประแดง มีพื้นที่ ๖๕.๕๘ ตารางกิโลเมตร แบ่งการปกครองออกเป็น ๑๑ ตำบล และ ๑๑๓ หมู่บ้าน

คมนาคม อำเภอพระประแดงมีการคมนาคมสะดวกทั้งทางบกและทางน้ำ มีถนนสายต่าง ๆ คือ

๑. ถนนสุขสวัสดิ์ เป็นเส้นทางคมนาคมระหว่างกรุงเทพฯ - พระประแดง และมีทางแยกไปจังหวัดสมุทรเจดีย์

๒. ถนนปู่เจ้าสมิงพราย เดิมเรียกถนนท่าหิน - สำโรง ยาว ๖ กิโลเมตร เป็นเส้นทางคมนาคมจากพระประแดงไปอำเภอเมืองสมุทรปราการ และติดต่อกับถนนสุขุมวิทที่สำโรง จากถนนสายนี้เดินทางต่อไปจังหวัดทิศตะวันออก ได้ด้วย

๓. ถนนพชรหึง - บางกอบัว เป็นถนนที่จัดสร้างขึ้นด้วยความร่วมมือของสภาจังหวัดและอำเภอ ยาว ๑ กิโลเมตรเศษ เป็นทางคมนาคมระหว่างพระประแดง ไปตำบลบางกอบัว ตำบลทรงคนอง ตำบลบางซอ ถนนสายนี้สุดสายที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ตรงข้ามการทำเรือแห่งประเทศไทย

^๑ ฝ่ายข้อมูล. อำเภอพระประแดง.(๒๕๔๐). ข้อมูลทั่วไปอำเภอพระประแดง. ไม่ปรากฏเลขหน้า

^๒ คู่มือแผนที่หมายเลข ๓ หน้า ๕๖

๔. ถนนภายในเขตเทศบาลมีถนนหลายสาย ทุกสายเป็นถนนคอนกรีต บางสายก็ใหญ่ บางสายก็เล็ก เช่น ถนนเขื่อนขันธุ์ ถนนพระยาพำพิพัฑริระกิจ ถนนบ้านแซ่ (เป็นถนนคอนกรีตสายแรกของอำเภอนี้) ถนนป้อมแฉ่งไฟฟ้า ถนนหน้าตลาด ถนนบ้านทะมั่ง ถนนศาลาแดง ถนนพระเสื่อเมือง และถนนศรีเขื่อนขันธุ์เป็นต้น

นอกจากนี้มีถนนสายนั้น ๆ ในตำบลต่าง ๆ อีกหลายสายบางสายเป็นถนนคอนกรีต บางสายก็เป็นถนนปูนดิน นับว่าทางคมนาคมทางบกของอำเภอนี้สะดวกและทั่วถึงมาก

ทางน้ำ นอกจากมีแม่น้ำเจ้าพระยาแล้ว ยังมีลำคลองต่าง ๆ หลายสาย ลำคลองที่สำคัญมาก เช่น คลองดัดโพธิ์ คลองดัดหลวง คลองลำโรง คลองดัดตะนง คลองเพลง คลองแขก คลองขุดเจ้าเมือง คลองขุดใหม่ คลองบางหญ้าแพรก คลองบางเส็ด คลองบางกระสอบ คลองบางจาก คลองบางฝ้าย เป็นต้น ในแม่น้ำลำคลองมีเรือต่าง ๆ รับส่งคนโดยสารและบรรทุกสินค้าผ่านไปมาประจำ

พลเมือง อำเภอพระประแดงมีพลเมืองทั้งหมด ๒๐๓,๘๒๘ คน เป็นชาย ๙๗,๖๒๖ คน ชาวพระประแดงส่วนมาก สืบเชื้อสายมาจากชาวมอญ เมื่อครั้งสมัยรัชกาลที่ ๒ ทรงโปรดฯ ให้สร้างเมืองนครเขื่อนขันธุ์ แล้วให้อพยพครอบครัวที่เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารที่ปทุมธานี มาไว้ที่นครเขื่อนขันธุ์ แต่ปัจจุบันนี้กลายเป็นคนไทย เชื้อชาติไทย สัญชาติไทยหมดแล้ว เพียงแต่ยังมีประเพณีบางอย่างเท่านั้นที่ยังคงรักษาสืบต่อกันบ้าง ส่วนมากในหมู่ผู้เฒ่าผู้แก่เท่านั้น นอกจากนี้ก็มีชาวจีน อินเดีย และชาวต่างชาติอื่นที่เข้ามาอยู่ในโรงงานอุตสาหกรรม ได้แก่ ญี่ปุ่น อเมริกัน ไต้หวัน

ศาสนา ส่วนมากนับถือศาสนาพุทธประมาณร้อยละ ๕๕ นอกนั้น นับถือศาสนาอิสลาม และคริสต์ นิกายโรมันคาทอลิก

การประกอบอาชีพ พลเมืองส่วนใหญ่ทำสวนมะพร้าว รองลงมาก็ประกอบอาชีพในโรงงานอุตสาหกรรม เลี้ยงสัตว์ และทำนา การทำสวนมะพร้าวเคยเป็นอาชีพหลัก และมีการทำน้ำตาลมะพร้าวมากเป็นอาชีพขึ้นหน้าขึ้นตา ของอำเภอนี้มานาน แต่ปัจจุบันนี้ลดน้อยลงไปเพราะมีการตั้งโรงงานอุตสาหกรรมขึ้นมา ที่ดินที่เคยเป็นสวนมะพร้าวถูกขายให้แก่โรงงานต่าง ๆ และประชาชนก็นิยมไปประกอบอาชีพรับจ้างในโรงงานมากขึ้น

ลักษณะชุมชนและสังคม อำเภอพระประแดง ขยายตัวเป็นชุมชนใหญ่ขึ้นทุกที (ตามสถิติ พ.ศ. ๒๕๑๕ มีพลเมืองเพียง ๕๖,๖๑๑ พ.ศ. ๒๕๑๘ มีถึง ๑๐๐,๐๖๕ คน เพิ่มขึ้น ๔๓,๓๗๐ คน ในเวลาเพียง ๓ ปี) ทั้งนี้เนื่องจากการขยายตัวทางด้านโรงงานอุตสาหกรรม มีชาวต่างจังหวัดอพยพเข้า

มาประกอบอาชีพรับจ้างในโรงงานเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ แต่เป็นที่น่าชื่นชมที่ชาวพระประแดงยังคงรักษาเอกลักษณ์ของคนที่มีมาแต่เดิมไว้ครบจนทุกวันนี้ เช่น ประเพณีสงกรานต์ที่ปากลัด การแห่นกแห่ปลา การเล่นสบ้าและการแข่งเรือซึ่งต่างจากงานของจังหวัดอื่น ๆ ในประเทศไทย ส่วนชนบประเพณีเดิมของชาวมัญญ์ ถึงจะเปลี่ยนแปลงไปบ้างเนื่องจากกลายเป็นสังคมไทย แต่ก็ยังรักษาของเดิมไว้ ชาวพื้นเมืองเดิมเป็นชาวมัญญ์ มีนิสัยใจคอดีโอบอ้อมอารี ให้การต้อนรับผู้มาเยือนด้วยอัธยาศัยไมตรี ชีดมั่นในศาสนา ไปมาหาสู่กัน รักใคร่กันฉันพี่น้อง เคารพนับถือซึ่งกันและกัน ลักษณะสังคมส่วนใหญ่เป็นสังคมชนบท

๑.๕ สภาพภูมิศาสตร์ การปกครอง และเศรษฐกิจของอำเภอบางพลี

อำเภอบางพลีเดิมชื่อว่าอำเภอบางพลีใหญ่ ต่อมาเปลี่ยนเป็นอำเภอบางพลี ที่มีชื่อเรียกเช่นนี้ก็เพราะในสมัยกรุงศรีอยุธยา ในรัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีที่๒^๑ ได้โปรดฯ ให้ขุดชำระคลองลำโรง ได้เทวรูปทองสัมฤทธิ์ ๒ องค์ ตรงที่คลองลำโรงกับคลองทับนางเทวรูปนั้นมีอักษรจารึกว่า พระยาแสนคางคกหนึ่ง และบาทสังขรองค์หนึ่ง จึงโปรดฯ ให้บวงสรวงพื้กรรมชั้น ๗ ที่นั่น ที่ตรงนั้นจึงได้มีชื่อว่า บางพลีมาจนทุกวันนี้

อำเภอบางพลีตั้งที่ว่าการอยู่ที่ตำบลบางพลีใหญ่ ริมฝั่งขวาของลำคลองลำโรง เป็นอำเภอที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของ จังหวัดสมุทรปราการ

ภูมิประเทศ อำเภอบางพลี มีพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม ดูนน้ำ น้ำท่วมถึง

อาณาเขต	ทิศเหนือ	จดเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร
	ทิศใต้	จดอำเภอเมืองสมุทรปราการ
	ทิศตะวันออก	จดอำเภอบางบ่อ
	ทิศตะวันตก	จดเขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร

พื้นที่ อำเภอบางพลีมีพื้นที่ประมาณ ๓๐๘ ตารางกิโลเมตร แบ่งการปกครองออกเป็น ๕ ตำบล และ ๑๒๘ หมู่บ้าน

^๑ ฝ่ายวัฒนธรรมอำเภอบางพลี. (๒๕๔๐). ข้อมูลทั่วไปของอำเภอบางพลี. ไม่ปรากฏเลขหน้า.

^๒ คู่มือแผนที่หมายเลข ๔ หน้า๕๑.

การคมนาคม อำเภอบางพลีมีการคมนาคมดีคือได้ทั้งทางบกและทางน้ำ ทางบกมีถนนสายสำคัญคือ ถนนบางนา - ชลบุรี (ไฮเวย์) ผ่าน มีถนนแยกเข้าสู่ที่ว่าการอำเภอ ๓ กิโลเมตร และถนนสายเทพารักษ์ (สายตำโรง-บางพลี) ใช้เป็นทางคมนาคม ระหว่างอำเภอเมืองสมุทรปราการกับอำเภอบางพลี ส่วนทางน้ำมีคลองที่สำคัญ ๒ คลอง คือ คลองตำโรง โดยลงเรือที่ทำเรือตำโรง คลองนี้จะผ่านตำบลบางแก้ว บางพลีใหญ่ บางโหลง บางปลา ศิระชะระเข้ใหญ่ และบางเสาธง และเข้าเขตอำเภอบางบ่อ ไปออกเขตอำเภอบางปะกงจังหวัดฉะเชิงเทรา คลองที่สำคัญอีกคลองก็คือ คลองทับนาง เริ่มต้นจากคลองตำโรงที่บ้านทับนาง ตำบลบางพลีใหญ่ ไหลลงทางใต้ผ่านตำบลบางเสาธงลงสู่อ่าวไทยที่บ้านค้ำหรุ คลองนี้ขุดขึ้นเมื่อ พ.ศ.๒๐๔๑ ในรัชสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ พร้อมกับคลองสำโรง

นอกจากคลองสำคัญ ๒ คลองนี้แล้ว อำเภอบางพลียังมีลำคลองเล็ก ๆ อีกมาก เช่น คลองจรเข้ คลองบางโหลง คลองบางปลา คลองบางกระบือ คลองหนองปรือ คลองหนองงูเห่า ซึ่งในหน้าน้ำใช้เป็นทางคมนาคมได้สะดวก ส่วนในหน้าแล้งบางคลองจะคันเขิข้ใช้เป็นทางคมนาคมไม่ค่อยได้ ต้องมีการขุดลอกกันเป็นครั้งคราว ตามลำคลองเหล่านี้จะมีประชาชนตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่หนาแน่นทั้ง ๒ ฝากฝั่ง

พลเมือง อำเภอเมืองมีพลเมืองทั้งหมด ๑๔๘,๖๗๒ คน เป็นชาย ๗๒,๓๑๕ คน เป็นหญิง ๗๖,๓๕๗ คน ชาวอำเภอบางพลีสืบเชื้อสายจากไทยเกือบทั้งหมด ที่สืบเชื้อสายจากรามัญและจีนอยู่บ้าง แต่ก็เป็นจำนวนน้อยมาก และเป็น ไทยเกือบหมดแล้ว

ศาสนา พลเมืองนับถือศาสนาพุทธประมาณ ๕๐% นอกนั้นก็นับถือศาสนาอิสลาม

การประกอบอาชีพ พลเมืองส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา เลี้ยงปลาน้ำจืด ทำสวนมะพร้าว เลี้ยงเป็ด ไก่และรับจ้าง อำเภอบางพลีมีพื้นที่ราบกว้าง ประชาชนนิยมทำนาและทำสวนมาแต่โบราณ การเลี้ยงปลา ทำนาปลา เป็นอาชีพรองลงมา ปลาตามแม่น้ำลำคลองก็มีมาก นับว่าเป็นอำเภอที่อุดมสมบูรณ์ทั้งข้าวในนาปลาในน้ำของจังหวัดสมุทรปราการ ส่วนอาชีพรับจ้างนั้น ชาวบางพลีออกไปทำงานรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมทั้งที่อำเภอเมืองสมุทรปราการและอำเภอพระประแดง

ลักษณะชุมชนและสังคม อำเภอบางพลี เป็นอำเภอที่มีลักษณะที่เป็นชุมชนชนบท ประชาชนอาศัยอยู่แบบกระจัดกระจายออกไปทั่วท้องที่เขตอำเภอ จะมีอยู่รวมกันหนาแน่นบ้างก็ในเขตสุขาภิบาล หรือย่านตลาด เช่น ตลาดใกล้ที่ว่าการอำเภอ ตลาดจรเข้ใหญ่ เป็นต้น ลักษณะทางสังคมจึงเป็นสังคมชนบทมากกว่าสังคมเมือง มีการรักกลมเกลียวกันพี่น้อง มีการช่วยเหลือ เอาแรงใน

อุตสาหกรรม เกษตรกรรม อุตสาหกรรมในชนบทประเพณี เช่น การบวช โกนจุก แดงงาน งานศพ พวกบ้านใกล้เรือนเคียงไปให้ความช่วยเหลือกันตั้งแต่เริ่มจนเสร็จงาน ประชาชนชอบทำบุญให้ทาน และซื้อมันในศาสนา มีความเคารพนับถือในระบบครอบครัว ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของอำเภอนี้คือ พิธีรับบัว ซึ่งยังคงมีอยู่แห่งเดียวในประเทศไทยก็ว่าได้

๑.๖ สภาพภูมิศาสตร์ การปกครอง และเศรษฐกิจ ของอำเภอบางบ่อ

อำเภอบางบ่อเป็นอำเภอที่ตั้งอยู่ปลายสุดทางตะวันตกของจังหวัดสมุทรปราการ เดิมชื่อบางเหี้ยที่เรียกกันเช่นนี้คงเป็นเพราะมีฝูงเหี้ยเป็นจำนวนมากที่อพยพปลากินอยู่ตามริมฝั่งคลอง ซึ่งเป็นป่าโปร่งเหมาะแก่การอยู่อาศัย ทั้งปลาที่ชุกชุมด้วย ต่อมาในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม^๑ ได้ให้เปลี่ยนชื่ออำเภอบางเหี้ยเป็นอำเภอบางบ่อ

ภูมิประเทศ อำเภอบางบ่อมีพื้นที่เป็นที่ราบต่ำแบ่งออกเป็นสองตอน ระหว่างตอนเหนือกับตอนใต้ ตอนเหนือเป็นที่ราบกว้างใหญ่ถึงหน้าน้ำท่วมตลอด เหมาะแก่การทำนามาก เพราะน้ำท่วมหลังฤดูเก็บเกี่ยวแล้ว ส่วนทางตอนใต้มีป่าชายเลน เช่น แสม โกงกาง ปรงตะบูน ตะบัน ขึ้นอยู่ทั่วไป^๒

อาณาเขต	ทิศเหนือ	จดอำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา
	ทิศใต้	จดทะเลในอ่าวไทย
	ทิศตะวันออก	จดอำเภอบางปะกง อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา
	ทิศตะวันตก	จดอำเภอบางพลี

พื้นที่ อำเภอบางบ่อมีพื้นที่ประมาณ ๒๑๙ ตารางกิโลเมตร แบ่งการปกครองออกเป็น ๘ ตำบล และ ๓๗ หมู่บ้าน

^๑ ฝ่ายข้อมูลอำเภอบางบ่อ. (๒๕๔๐). ข้อมูลทั่วไปของอำเภอบางบ่อ. ไม่ปรากฏเลขหน้า

^๒ คู่มือแผนที่หมายเลข ๕ หน้า ๕๘.

การคมนาคม อำเภอบางบ่อมีทางคมนาคมทั้งในอำเภอและบริเวณใกล้เคียงได้สะดวก ทั้งทางบกทางน้ำ ทางเดินจากสถานีอนามัยชั้น ๑ บางบ่อ แยกไปตามถนนสายบางนา - บางปะกง ถึง แยกเข้าที่ว่าการอำเภอบางบ่อ อีกสายหนึ่งถนนสุขุมวิท จะผ่านบางปู - คลองด่าน และแยกเข้าถนนป่าน วิถี เข้าสู่ที่ว่าการอำเภอบางบ่อ สำหรับทางน้ำ อาจใช้ลำคลองสำโรง จากท่าเรือสำโรงไปตั้งอำเภอบาง บ่อและเลยไปถึงท่าสะพาน จังหวัดฉะเชิงเทรา นอกจากนี้อำเภอบางบ่อยังมีลำคลองอีกมากมาย เช่น คลองด่าน คลองพระองค์เจ้าไชยานุชิต คลองบางพลีน้อย คลองนิคม คลองพระยานาคราช คลองหลุม ดึก คลองกันยา คลองบ้านระกาศ ใช้เป็นทางคมนาคมไปมาติดต่อกัน ได้สะดวกแทบทุกตำบล

ศาสนา ศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่นับถือกันมากที่สุด มีศาสนาอิสลามบ้างเล็กน้อย การประกอบอาชีพ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำนาปลา ทำนากุ้ง ทำประมง ทำนาเกลือ เลี้ยงเป็ด ไก่ ห่าน สุกร ค้าขาย ทำป่าฟัน เสาถ่าน ทอเสื่อกก ทำสวนมะพร้าว และอุตสาหกรรมเบา เช่น โรงสี โรงน้ำแข็ง โรงเลื่อยจักรและค่อเรือ

ลักษณะชุมชน และสังคม ชุมชนของอำเภอบางบ่อมีลักษณะแบบเดียวกับอำเภอ บางพลี จะมีประชาชนหนาแน่นในเขตสุขาภิบาล ย่านตลาดซึ่งเป็นร้านค้า นอกนั้นตั้งบ้านเรือนกระจัดกระจาย ไปตามริมลำคลอง เป็นชุมชนแบบกสิกรรม ลักษณะสังคมเป็นแบบชนบทเช่นเดียวกัน มีการเอา แรง ลงแขก ช่วยเหลือกันและกัน ร่วมแรงร่วมใจโอบอ้อมอารีกันเหมือนพี่น้อง ชีคมั่นในขนบธรรมเนียม ประเพณี โบราณสถาน ชอบทำบุญให้ทาน ชีคมั่นในศาสนา ลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวชาย มีความสัมพันธ์ในระบบครอบครัวดีมาก

๑.๗ สภาพภูมิศาสตร์ การปกครอง และเศรษฐกิจของอำเภอพระสมุทรเจดีย์

ที่ตั้ง อำเภอพระสมุทรเจดีย์ มีพื้นที่อยู่บนฝั่งขวาของแม่น้ำเจ้าพระยาที่ทำการตั้งอยู่หมู่ ที่ ๕ ตำบลแหลมฟ้าผ่า เป็นพื้นที่ที่แยกตัวมาจากอำเภอเมืองสมุทรปราการ ตามประกาศกระทรวงมหาดไทยลงวันที่ ๗ ธันวาคม ๒๕๑๗^๑ พื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ลุ่ม มีน้ำทะเลท่วมถึง เนื้อดินเป็นเนื้อดินเค็ม พื้นที่อำเภอพระสมุทรเจดีย์มีประมาณ ๑๖๕ ตารางกิโลเมตร หรือ ๑๐๓,๖๒๕ ไร่^๒

^๑ ฝ่ายข้อมูลอำเภอพระสมุทรเจดีย์. (๒๕๔๐). ข้อมูลทั่วไปของอำเภอพระสมุทรเจดีย์.

^๒ คู่มือแผนที่หมายเลข ๖ หน้า ๕๕

อาณาจักรศคค่อ ทิศเหนือ

ติดต่อกับอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ
และเขตราษฎร์บูรณะ กรุงเทพมหานคร

ทิศใต้

ติดอ่าวไทย

ทิศตะวันออก

ติดแม่น้ำเจ้าพระยา

ทิศตะวันตก

ติดเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร และจังหวัด
สมุทรสาคร

สภาพทางกายภาพ ลักษณะพื้นที่ของอำเภอพระสมุทรเจดีย์ เป็นพื้นที่ราบลุ่ม พื้นดินเป็นลักษณะดินลุ่มเหนียว เหมาะแก่การทำการเกษตรด้านการประมงน้ำจืด มีลำคลองที่สำคัญคือ คลองบางปลา คลองสรรพสามิต คลองสวน ซึ่งเป็นคลองที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติและการขุดในสมัยโบราณ ใช้เป็นเส้นทางคมนาคมในอดีต

สภาพปัจจุบัน อำเภอพระสมุทรเจดีย์ ประชากรยังใช้เส้นทางคมนาคมทางน้ำ แต่จากความเจริญของบ้านเมือง จึงมีการก่อสร้างถนนต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นเส้นทางคมนาคม โดยอำเภอพระสมุทรเจดีย์มีถนนสายสำคัญที่เชื่อมต่อกับกรุงเทพมหานครและอำเภอพระประแดง คือ ถนนสุขสวัสดิ์ มีการปรับปรุงพื้นที่สร้างถนนเพิ่มขึ้นเพื่อส่วนหนึ่งเป็นที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมทั้งขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ จำนวนมากกว่า ๘๐๐ โรงงาน

สภาพทางเศรษฐกิจ

ด้านการเกษตรกรรม ผลผลิตทางการเกษตรส่วนใหญ่ ได้แก่การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา เป็นรายได้หลักของเกษตรกร ตลอดจนการประกอบอาชีพประมงชายฝั่ง

ด้านการอุตสาหกรรมประชากรอำเภอพระสมุทรเจดีย์ส่วนหนึ่งเป็นผู้อพยพย้ายถิ่นฐานจากภาคต่างๆของประเทศไทยมาประกอบอาชีพในโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งมีมากกว่า ๘๐๐ โรงงาน

ด้านการเกษตรกรรมเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำคือ ราคาสินค้าไม่คงที่แน่นอนทำให้เกษตรกรประสบภาวะการขาดทุนจากการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เกษตรกรยังขาดความรู้ในเรื่องการเกษตรแผนใหม่ ทั้งที่ทางราชการได้พยายามส่งเสริมอย่างค่อเนื่อง

ด้านการเกษตรกรรมทำสวน การประกอบอาชีพการทำสวนผลไม้ ของประชากรในอำเภอพระสมุทรเจดีย์ ปัจจุบันประสบปัญหาอย่างมากมาซึ่งยากค่อการแก้ไข อาทิ ปัญหามลภาวะ

จากการปล่อยน้ำเสียของโรงงานอุตสาหกรรม ปัญหาการเกิดสภาวะน้ำทะเลท่วม ทำให้พืชผลทางการเกษตรเหล่านั้นได้รับความเสียหายเป็นประจำ จนในปัจจุบันการประกอบอาชีพเกษตรกรรมทำสวนของประชากรลดน้อยลงอย่างมาก

ด้านการประกอบอาชีพในโรงงานอุตสาหกรรม ความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศทำให้โรงงานอุตสาหกรรม ขาดความมั่นคงในการประกอบอาชีพ

สภาพทางสังคม

การปกครองลักษณะ โครงสร้างการปกครองเป็นการปกครองส่วนภูมิภาค อำเภอพระสมุทรเจดีย์แบ่งการปกครองออกเป็น ๕ ตำบล ๔๒ หมู่บ้าน

ตำบลปากคลองบางปลากด	มี	๔	หมู่บ้าน
ตำบลแหลมฟ้าผ่า	มี	๑๓	หมู่บ้าน
ตำบลนาเกลือ	มี	๔	หมู่บ้าน
ตำบลในคลองบางปลากด	มี	๑๓	หมู่บ้าน
ตำบลบางคลองสวน	มี	๘	หมู่บ้าน

การปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอพระสมุทรเจดีย์ มีการปกครองแบบท้องถิ่นโดยลักษณะการปกครอง ดังนี้

การปกครองท้องถิ่นในระบบสุขาภิบาล ๒ แห่ง คือ สุขาภิบาลพระสมุทรเจดีย์และสุขาภิบาลแหลมฟ้าผ่า

การปกครองท้องถิ่นในระบบตำบล มี ๔ แห่ง คือ สภาตำบลนาเกลือ องค์การบริหารส่วนตำบลแหลมฟ้าผ่า องค์การบริหารส่วนตำบลในคลองบางปลากด องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านคลองสวน

การคมนาคม การเดินทางระหว่างอำเภอพระสมุทรเจดีย์เส้นทางคมนาคมทั้งทางบกและทางน้ำ โดยมีถนนสายหลักคือถนนสุขสวัสดิ์ทางน้ำ เดินทางไปต่างจังหวัดโดยเรือโดยสารข้ามฝั่งระยะทางจากอำเภอดังจังหวัดประมาณ ๖ กิโลเมตร

การประปาในอำเภอพระสมุทรเจดีย์ในเขตชุมชนเมืองจะได้รับการบริการด้านประปาจากการประปาส่วนหลวงในพื้นที่ชนบทประชาชนยังคงต้องใช้ภาชนะเก็บกักน้ำไว้ใช้ และ ร่อนน้ำจืดจากผู้ค้า

การไฟฟ้า อำเภอพระสมุทรเจดีย์ ได้รับการบริการระบบไฟฟ้าจากการไฟฟ้าส่วนหลวง ซึ่งให้บริการทุกหมู่บ้าน

การโทรศัพท์ในเขตพื้นที่อำเภอพระสมุทรเจดีย์มีการให้บริการโทรศัพท์ทั้งของรัฐและเอกชน ซึ่งส่วนใหญ่ของประชากรจะได้รับการบริการทางโทรศัพท์ โดยคิดอัตราเฉลี่ย ๘๐๐ คน/๑ เครื่อง

๑.๘ ภูมิศาสตร์ การปกครอง และเศรษฐกิจของกิ่งอำเภอบางเสาธง

ประวัติความเป็นมาถึงอำเภอบางเสาธงได้รับการจัดตั้งตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๘ ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๓๘^๑ เป็นคั่นไป โดยแยกออกจากอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

ข้อมูลทั่วไป เขตการปกครอง ประกอบด้วย ๓ ตำบล ๓๘ หมู่บ้าน

อาณาเขตการปกครอง

ทิศเหนือ	จดเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร
ทิศตะวันออก	จดตำบลบางบ่อ, เปรัง อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ
ทิศตะวันตก	จดตำบลหนองปรือ, ราชทวาร อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ
ทิศตะวันออก	จดตำบลบางปลาบางไทร อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ

จำนวนประชากร เมื่อ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๓๘ รวม ๔๖,๗๕๕ คน แยกเป็นชาย ๒๒,๗๔๖ คน เป็นหญิง ๒๔,๐๐๙ คน

^๑ ฝ่ายข้อมูลกิ่งอำเภอบางเสาธง. (พ.ศ. ๒๕๔๐). กิ่งอำเภอบางเสาธง

หน่วยการปกครองท้องถิ่น ประกอบด้วยหน่วยการปกครองท้องถิ่น ๕ แห่ง คือ

๑. สุขาภิบาลบางเสาธง
๒. ส่วนกิ่งอำเภอบางเสาธง องค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการ
๓. องค์การบริหารส่วนตำบลบางเสาธง
๔. องค์การบริหารส่วนตำบล ศีรษะจรเข้สั้น้อย
๕. องค์การบริหารส่วนตำบล ศีรษะจรเข้ใหญ่

ลักษณะภูมิประเทศ

พื้นที่ประมาณ ๑๑๕.๗๕ ตารางกิโลเมตร เป็นที่ราบลุ่ม ไม่มีภูเขาหรือป่าสงวน มีการชลประทานทั่วถึง ราษฎรประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ การทำนา เลี้ยงปลา อาชีพรองลงมาได้แก่ การรับจ้างทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ปัจจุบันพื้นที่บางส่วนได้แปรสภาพเป็นแหล่งอุตสาหกรรมและหมู่บ้านจัดสรร

การคมนาคม มี ๒ ประเภท ได้แก่ ทางบก และทางน้ำ ทางบกที่สำคัญมี ๔ สาย คือ

๑. ถนนสายบางนา - ตราด เป็นเส้นทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข ๓๔
๒. ถนนสายเทพารักษ์ เป็นทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข ๓๒๖๘
๓. ถนนทางหลวงท้องถิ่น สายวัดเสาธงกลาง - อ่อนนุช
๔. ถนนทางหลวงท้องถิ่น สายวัดศรีวารีน้อย - ลาดกระบัง

ทางน้ำ โดยใช้ลำคลองขนาดใหญ่ ได้แก่ คลองลำโรง คลองจรเข้ใหญ่และคลองบางเสาธง คลองเจริญราษฎร์ เป็นต้น

สถานที่ตั้งที่ว่าการกิ่งอำเภอบางเสาธง

ที่ว่าการชั่วคราว ตั้งอยู่ ณ เลขที่ ๕๑/๒ หมู่ที่ ๑ ตำบลบางเสาธง ถนนบางนา-ตราด กม.๒๖ ปากทางเข้าโครงการบางนา - การ์เด้นท์

สำหรับที่ทำการถาวร อยู่บริเวณหลังวัดศิริเสาชง ห่างจากที่ทำการชั่วคราวไปทางทิศเหนือ ประมาณ ๓๐๐ เมตร เนื้อที่ ๑๕ ไร่ ๓ งาน ๕๓ ตารางวา บริจาคโดยคุณปิ่นทอง ศาสดาชีวิน เจ้าของโครงการบางนา - การ์เด้นท์ และประธานกรรมการบริษัท เกษตรกรรมบางพลี จำกัด

หน่วยบริหารราชการส่วนกลางและรัฐวิสาหกิจในพื้นที่

หน่วยบริหารราชการส่วนกลาง

๑. วิทยาลัยสารพัดช่าง สาขาชุมชนเมืองใหม่บางพลี

๒. สำนักงานการกีฬาแห่งประเทศไทย จังหวัดสมุทรปราการ

ประชากรของจังหวัดสมุทรปราการในปัจจุบัน

ในปี พ.ศ. ๒๕๔๐ (กันยายน ๒๕๔๐) จังหวัดสมุทรปราการมีประชากรรวมทั้งสิ้น ๕๕๘,๗๖๔ คน อำเภอเมืองมีประชากรมากที่สุด รองลงมาได้แก่อำเภอพระประแดง อำเภอบางพลี อำเภอบางบ่อ พระสมุทรเจดีย์ และกิ่งอำเภอบางเสาธง

ในด้านความหนาแน่นของประชากรพบว่าจังหวัดสมุทรปราการมีความหนาแน่นเฉลี่ย ๕๕๕ คนต่อตารางกิโลเมตร โดยเทศบาลเมืองพระประแดงมีความหนาแน่นของประชากรสูงสุด คือ ๑๖,๔๕๖ คนต่อตารางกิโลเมตร รองลงมาได้แก่ เทศบาลเมืองสมุทรปราการ สำหรับอำเภอบางบ่อ มีประชากรอยู่หนาแน่นน้อยที่สุดใกล้เคียงกับกิ่งอำเภอบางเสาธง

อัตราการเพิ่มเฉลี่ยต่อปีของประชากร ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๑๓ - ๒๕๔๐ มีอัตราการเพิ่มเฉลี่ยต่อปีร้อยละ ๒.๕๑ โดยในปี ๒๕๓๕ มีอัตราการเพิ่มสูงสุดถึงร้อยละ ๖.๑๔ และในปี ๒๕๓๕ ไม่มีสถิติการเพิ่มของประชากร (อัตราเพิ่มคิดเป็น ๑.๑๘%)

การสาธารณสุขปีไกลของจังหวัดสมุทรปราการ

การคมนาคมขนส่ง

เดิมจังหวัดสมุทรปราการใช้การคมนาคมทางน้ำเป็นหลักมาก่อน โดยมุ่งเพื่อการขนส่งสินค้าและวัตถุดิบสู่โรงงาน แต่ปัจจุบันถูกเปลี่ยนเป็นการคมนาคมทางบกเป็นส่วนใหญ่ เพราะความสะดวกรวดเร็วขึ้น แต่ก็ประสบปัญหาการจราจรติดขัดเป็นอย่างมาก เนื่องจากสมุทรปราการเป็นจังหวัดที่รองรับการขยายตัวของประชากรจากกรุงเทพมหานครและเป็นที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมจำนวนมาก ควรให้มีการเร่งรัดระบบโครงการขยายถนนให้สอดคล้องกับการเจริญเติบโต และนำระบบขนส่งมวลชนขนาดใหญ่มาให้บริการ เพื่ออำนวยความสะดวกทางด้านการค้าอุตสาหกรรมในอนาคตอันใกล้ สำหรับการคมนาคมของจังหวัดสมุทรปราการนี้แบ่งได้เป็น ๓ ประเภท คือ

การคมนาคมทางบก

มีถนนสายต่าง ๆ ตัดผ่านจังหวัดสมุทรปราการไปยังจังหวัดใกล้เคียงหลายสาย นอกจากนี้ยังมีถนนเชื่อมติดต่อกันระหว่างอำเภอภายในจังหวัดอีกด้วย ถนนสายสำคัญของจังหวัดมีดังนี้

๑. ถนนสายบางนา - ตราด เป็นทางไฮเวย์ เริ่มจากสี่แยกบางนา เขตพระโขนง กรุงเทพมหานครผ่านจังหวัดสมุทรปราการในท้องที่อำเภอบางพลี อำเภอบางบ่อผ่านจังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดชลบุรี ไปจนถึงจังหวัดตราด

๒. ถนนสุขุมวิท เป็นทางหลวงแผ่นดิน เริ่มต้นจากกรุงเทพมหานคร ผ่านจังหวัดสมุทรปราการ ในท้องที่อำเภอเมืองสมุทรปราการ ไปยัง จังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราด

๓. ถนนเทพารักษ์ เป็นถนนแยกจากถนนสุขุมวิท ที่ตำบลท่าโรงเหนือ อำเภอเมืองสมุทรปราการ ถึงตำบลบางพลี และไปถึงอำเภอบางบ่อ

๔. ถนนปู่เจ้าสมิงพราย เป็นถนนแยกจากถนนสุขุมวิทที่ตำบลท่าโรงเหนือ อำเภอเมืองสมุทรปราการ ผ่านตำบลท่าโรงใต้ ตำบลท่าโรงกลาง ตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอพระประแดง ไปจนถึงริมฝั่งของแม่น้ำเจ้าพระยา ตรงข้ามกับที่ว่าการอำเภอพระประแดง

๕. ถนนเพชรหึง เริ่มต้นจากใกล้ที่ว่าการอำเภอพระประแดง ผ่านตำบลทรงคะนอง ตำบลบางซอ ตำบลบางน้ำผึ้ง ตำบลบางกะเจ้า ตำบลบางกอบัว ไปถึงริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาตรงข้ามกับท่าเรือคลองเตจ กรุงเทพมหานคร

๖. ถนนสุขสวัสดิ์ เป็นถนนที่เริ่มต้นจากวงเวียนใหญ่ กรุงเทพมหานครผ่านอำเภอพระประแดง มีถนนแยกเข้าสู่ที่ว่าการอำเภอพระประแดงถนนสุขสวัสดิ์ยาว ไปถึงป้อมพระจุลจอมเกล้า แต่ก่อนจะถึงป้อมพระจุลจอมเกล้ามีถนนแยก ไปยังองค์พระสมุทรเจดีย์ ซึ่งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ตรงข้ามกับศาลากลางจังหวัดสมุทรปราการและแยก ไปยังที่ว่าการอำเภอพระสมุทรเจดีย์ซึ่งอยู่ติดทะเล

๗. ถนนศรีนครินทร์ เป็นถนนที่เชื่อมต่อกับถนนสายบางนา - ตราด ออกสู่ จังหวัดฉะเชิงเทราและจังหวัดชลบุรีได้ ซึ่งเป็นเส้นทางที่สามารถเดินทางเข้าสู่จังหวัดสมุทรปราการ ได้อีกเส้นทางหนึ่ง ซึ่งเป็นถนนขนาด ๖ ช่องทางที่ดำเนินการขยายใหม่และได้เสร็จสิ้นเรียบร้อยแล้ว เมื่อปลายปี ๒๕๓๖

ถนนทุกสายในจังหวัดสมุทรปราการ มีรถโดยสารประจำทางทั้งขนาดใหญ่และขนาดเล็กบริการผู้โดยสารตลอดเวลากึ่งกลางวันและกลางคืน ส่วนตามตรอกและซอยต่างๆ ก็มีรถจักรยานยนต์ รับส่งผู้โดยสารตลอดเวลาทำให้การคมนาคมรวดเร็วขึ้น

การคมนาคมทางน้ำ

จังหวัดสมุทรปราการมีแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นเส้นทางคมนาคมที่สำคัญและมีลำคลองอยู่ทั่วไปทุกท้องที่ แม่น้ำและคลองที่เป็นเส้นทางคมนาคมทางน้ำและใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันหรือประโยชน์ทางด้านเกษตรกรรม การประมง และการขนส่ง ได้แก่

๑. แม่น้ำเจ้าพระยา ไหลผ่านกรุงเทพมหานคร มาออกปากแม่น้ำเจ้าพระยาที่จังหวัดสมุทรปราการ ผ่านอำเภอพระประแดง อำเภอเมือง และอำเภอพระสมุทรเจดีย์ แม่น้ำเจ้าพระยาเป็นเส้นทางคมนาคมติดต่อกับกรุงเทพมหานครมีเรือเดินสมุทรขนาดใหญ่ จากต่างประเทศแล่นผ่าน ไปมาเพื่อขนถ่ายและรับสินค้าเข้า - ออกต่างประเทศ ที่ท่าเรือกรุงเทพฯ (ท่าเรือคลองเตย)

๒. คลองลำโรง แยกจากแม่น้ำเจ้าพระยาที่ตำบลลำโรง อำเภอพระประแดง ผ่านตำบลลำโรงเหนือ อำเภอเมืองสมุทรปราการ ตำบลบางแก้ว ตำบลบางพลี ตำบลบางโฉลง ตำบลศีรษะจรเข้ใหญ่ อำเภอบางพลี และผ่านที่ว่าการอำเภอบางบ่อ ไปถึงท่าสะพาน อำเภอบางพระ จังหวัดฉะเชิงเทรา คลองนี้ใช้เป็นเส้นทางคมนาคมติดต่อกันได้ทุกอำเภอ ให้ประโยชน์ในการเกษตรและการพาณิชย์ แต่ปัจจุบันนี้การคมนาคมทางบกสะดวก จึงไม่ค่อยใช้ทางน้ำทำให้ลำคลองบางตอนตื้นเขิน เนื่องจากผักตบชวาขึ้นอย่างหนาแน่น

๓. คลองสรรพสามิต เป็นคลองที่ขุดในท้องที่อำเภอพระสมุทรเจดีย์ แยกจากแม่น้ำเจ้าพระยาที่ตำบลแหลมฟ้าผ่า ไปยังตำบลนวกเกลือแล้วไหลไปออกคลองขุนราชพินิจใน ในจังหวัดสมุทรสาคร เป็นคลองที่ขุดเพื่อช่วยเหลือชาวนาเกลือให้ลำเลียงเกลือส่งไปขาย (คลองนี้ขุดในสมัยรัฐบาลของหลวงประดิษฐมนูธรรม) คลองสรรพสามิตให้ประโยชน์ในการคมนาคมและการพาณิชย์มาก

๔. คลองด่าน เป็นคลองที่แยกจากคลองลำโรงตรงหน้าที่ว่าการอำเภอบางบ่อ ไหลผ่านตำบลบางเพรียง ตำบลคลองด่าน ผ่านประตูน้ำชลหารพิจิตร (ประตูน้ำคลองด่าน) ซึ่งเป็นที่ตั้งสำนักงานโครงการชลประทาน ตัดผ่านถนนสุขุมวิทลงสู่ทะเลบริเวณอ่าวไทย คลองด่านให้ประโยชน์ในด้านการคมนาคม การเกษตร และการประมงมาก

๕. คลองพระองค์เจ้าไชยานุชิต เป็นคลองชลประทานที่ขุดลัดต่อระหว่างคลองประเวศบุรีรมย์กับคลองลำโรง ที่อำเภอบางบ่อ ผ่านตำบลเป็ริง และตำบลบางบ่อ ให้ประโยชน์ในด้านการคมนาคม และการเกษตรเป็นอย่างมาก

การคมนาคมในแม่น้ำลำคลองส่วนมากจะมีเรือยนต์โดยสารและเรือยนต์บรรทุกทุกสินค้า ตลอดจนเรือแจว เรือพายผ่านไปมาระหว่างตำบล-อำเภอ จังหวัด เป็นประจำ ปัจจุบันการคมนาคมทางน้ำสะดวกรวดเร็ว เพราะมีเรือหางยาวคอยรับส่งผู้คนที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ริมแม่น้ำ หรือริมคลองที่ไม่มีถนน

เข้าถึงจังหวัดทางน้ำเป็นทางคมนาคม แต่คนส่วนใหญ่ ก็นิยมใช้การคมนาคมทางบกมากกว่าทางน้ำ เพราะมีถนนอยู่ทั่วถึง ทำให้สะดวกและรวดเร็วกว่า

สำหรับท่าเทียบเรือที่สำคัญภายในจังหวัดมีดังนี้

๑. ท่าเรือเทศบาล หรือท่าเรือวิบูลย์ศรี ตั้งอยู่ที่ถนนท้ายบ้าน ตำบลปากน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ
๒. ท่าเรือพระประแดง ตั้งอยู่ที่หน้าท่าเรือการอำเภอพระประแดง
๓. ท่าเรือคลองด่าน ตั้งอยู่ที่ตำบลคลองด่าน อำเภอบางบ่อ
๔. ท่าห้องเย็น ตั้งอยู่ที่ถนนท้ายบ้าน ตำบลปากน้ำ อำเภอเมืองสมุทรปราการ
๕. ท่าสะพานปลาองค์การสะพานปลา ตั้งอยู่ที่ตำบลท้ายบ้าน อำเภอเมืองสมุทรปราการ
๖. ท่าเรือข้ามฟากนาวาสมุทร เป็นแพขนานยนต์ใช้บรรทุกรถยนต์ข้ามฟากจากฝั่ง อำเภอเมืองสมุทรปราการ ไปยังฝั่งอำเภอพระประแดง
๗. ท่าเรือข้ามฟากเกตรา เป็นแพขนานยนต์เช่นกัน ซึ่งอยู่ติดกับท่าเรือข้ามฟากนาวาสมุทร
๘. ท่าเรืออาซิโนะโมะโตะ บริเวณอำเภอพระประแดง ข้ามไปยังบริเวณท่าเรือวิบูลย์ศรี อำเภอเมืองสมุทรปราการ

การคมนาคมทางอากาศ

ในจังหวัดสมุทรปราการยังไม่มีท่าอากาศยาน แต่ตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๗ รัฐบาลได้กำหนดให้มีการพัฒนาด้านการคมนาคมทางอากาศ โดยมีการสร้างสนามบินพาณิชย์แห่งที่ ๒ ของประเทศที่จังหวัดสมุทรปราการ ณ บริเวณหนองจุกท่าเสาเขตอำเภอบางพลี ซึ่งจะทำให้จังหวัดนี้เป็นศูนย์กลางคมนาคมทางอากาศนานาชาติ ซึ่งมีความสำคัญต่อภูมิภาคอินโดจีนและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่อไปในอนาคต ซึ่งจะมีผลกระทบต่อทิศทางการพัฒนาจังหวัดสมุทรปราการ เป็นอย่างมาก

การไฟฟ้า

บริการด้านการไฟฟ้าในจังหวัดสมุทรปราการขณะนี้ได้ขยายขอบเขตออกไปกว้างขวางครอบคลุมทุกหมู่บ้าน โดยอยู่ในความควบคุมดูแลของการไฟฟ้านครหลวง แบ่งเป็นเขตการให้บริการ ๒ แห่ง คือ

๑. สำนักงานเขตสมุทรปราการ ถนนสุขุมวิท อำเภอเมืองสมุทรปราการ

๒. สำนักงานเขตอำเภอบางพลี ถนนกิ่งแก้ว อำเภอบางพลี

ยกเว้น ไฟฟ้าในอำเภอพระประแดง และอำเภอพระสมุทรเจดีย์ที่อยู่อีกฟากหนึ่งของแม่น้ำเจ้าพระยาจะอยู่ในการควบคุมของการ ไฟฟ้านครหลวงสำนักงานเขตราชบุรีบูรณะ กรุงเทพมหานคร

การประปา

การให้บริการทางด้านการประปาในจังหวัดสมุทรปราการอยู่ในการควบคุมดูแลของการประปานครหลวง สำนักงานประปาสาขาสมุทรปราการ ซึ่งมีพื้นที่ความรับผิดชอบด้านทิศเหนือจรดคลองพระโขนง ทิศใต้จังหวัดสมุทรปราการ ทิศตะวันออกจรดจังหวัดสมุทรปราการ และทิศตะวันตกจรดแม่น้ำเจ้าพระยา สำหรับอำเภอพระประแดงและอำเภอพระสมุทรเจดีย์ที่อยู่อีกฟากของแม่น้ำเจ้าพระยาอยู่ในการควบคุมดูแลของสำนักงานประปาสาขาคลองตัน นอกจากนี้ยังมีระบบการประปาอิสระที่อำเภอบางบ่อ ซึ่งผลิตจากโรงงานกรองน้ำขนาดเล็ก และบ่อบาดาลแจกจ่ายให้กับประชาชน ซึ่งประเภทผู้ใช้น้ำส่วนใหญ่ยังเป็นประเภทที่พักอาศัยและธุรกิจต่าง ๆ ส่วนภาคอุตสาหกรรมยังมีการใช้น้ำประปาในกิจการโรงงานกันน้อยมาก ส่วนใหญ่ใช้น้ำบาดาลเพื่อเป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย และลดต้นทุนในการผลิต

บริการด้านสาธารณูปโภคทั้ง ไฟฟ้าและประปาเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชน ไฟฟ้าแม้จะขยายขอบเขตครอบคลุมทุกหมู่บ้าน แต่สมุทรปราการเป็นจังหวัดที่มีโรงงานอุตสาหกรรมจำนวนมาก ดังนั้นกระแสไฟฟ้าที่ใช้ทั้งบ้านเรือนที่พักอาศัยหรือมโรงงานอุตสาหกรรมจึงไม่เพียงพอเพียง เช่นเดียวกับค่าน้ำประปาไม่สามารถจ่ายได้ทั่วถึงทั้งจังหวัด ดังนั้นต่อไปในอนาคตรัฐจำเป็นต้องพัฒนา และขยายบริการด้านสาธารณูปโภคให้ทั่วถึงเช่นเดียวกับบริการด้านอื่น ๆ เพื่อรองรับความเจริญเติบโตของจังหวัดสมุทรปราการ

การโทรศัพท์

ในจังหวัดสมุทรปราการมีชุมสายโทรศัพท์ที่เปิดดำเนินการ เพื่อให้บริการแก่ประชาชน และชุมสายที่สำคัญ ๆ มีดังต่อไปนี้คือ

๑. ชุมสายโทรศัพท์สมุทรปราการ ตั้งอยู่บนถนนสุขุมวิท อำเภอเมืองฯ เขตรับผิดชอบ คือ บริเวณสะพานวัดมหาวันย์ เขตเทศบาลเมืองสมุทรปราการ จนถึงบริเวณถนนสุขุมวิท (สายเก่า) กิโลเมตรที่ ๓๐

๒. ชุมสายโทรศัพท์บางปู ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองสมุทรปราการ เขตรับผิดชอบคือ บริเวณกิโลเมตรที่ ๓๐ ถนนสุขุมวิท ไปจนถึงเขตบางปูใหม่

๓. ชุมสายโทรศัพท์ปู้เจ้าสมิงพราย ตั้งอยู่ในเขตอำเภอพระประแดง เขตรับผิดชอบ คือ บริเวณเชิงสะพานวัดมหาวันย์ ถนนเทพารักษ์ ปากซอยสุขุมวิท ๑๐๕ และในบริเวณวัดด่านสำโรง

๔. ชุมสายโทรศัพท์บางนา ตั้งอยู่บนบางนา-ตราด เขตรับผิดชอบ คือ บริเวณซอย สุขุมวิท ๑๐๑/๑ ถึงซอยสุขุมวิท ๑๐๕

๕. ชุมสายโทรศัพท์บางพลี ตั้งอยู่ในเขตอำเภอบางพลี เขตรับผิดชอบ คือ ถนนบางนา-ตราด กม.๕ - กม.๒๕ และถนนเทพารักษ์ กม.๑๒ - กม.๑๗ ทั้ง ๒ ฝั่ง

๖. ชุมสายโทรศัพท์บางพลี กม. ๒๓ - กม.๒๕ และถนนเทพารักษ์ กม.๑๗ ถึง นิคมอุตสาหกรรมบางพลี

นอกจากนี้ยังมีชุมสายโทรศัพท์อื่น ๆ อีกหลายแห่งในจังหวัดสมุทรปราการ รวมทั้งสิ้น ๒๖ ชุมสาย

จังหวัดสมุทรปราการในปี ๒๕๓๖ มีจำนวนเลขหมายโทรศัพท์ทั้งสิ้น ๑๑๓,๓๕๓ เลขหมาย คาดว่าในปี ๒๕๔๐ จะมีผู้ใช้บริการมากกว่า ๓๐๐,๐๐๐ เลขหมาย

การสาธารณสุข

การพัฒนาทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วของจังหวัด มีผลกระทบต่อสภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม สภาพแวดล้อม และประชากร ซึ่งมีผลทำให้สภาวะสุขภาพอนามัยของประชาชนเปลี่ยนไป

ในด้านการบริการสาธารณสุขของรัฐสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ได้แก่ โรงพยาบาล ทั้งของรัฐและเอกชนมากมายโคข แบ่งออกเป็น

๑. สถานบริการสาธารณสุขของรัฐสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ได้แก่ โรงพยาบาล สถาบันทางการแพทย์ จำนวน ๗ แห่ง และสถานอนามัยประจำตำบลอีก ๕๕ แห่ง
๒. สถานพยาบาลของรัฐสังกัดกระทรวงอื่น ๆ ๕ แห่ง

ศูนย์บรรณสารสนเทศ
มหาวิทยาลัยนันทราชวิทยาลัยพระเกี้ยว

๓. สถานพยาบาลเอกชน ได้แก่ โรงพยาบาล สถานศัลยกรรม โพลีคลินิก ที่มีเตียงรับ
คนไข้ไว้ภายในจำนวน ๒๕ แห่ง สถานพยาบาลที่ไม่มีเตียงรับคนไข้ จำนวน
๑๕๗ แห่ง

นอกจากนี้ยังมีร้านขายยาและสถานที่ผลิตยาทั้งแผนโบราณและแผนปัจจุบันอีกหลาย
แห่งด้วยกัน สำหรับการให้บริการด้านสาธารณสุขแก่ประชาชนในจังหวัดนั้น ถ้าพิจารณาเฉพาะ
บุคลากรทางการแพทย์ของภาคของภาครัฐ จะพบว่ามียัตตราส่วนบุคลากรทางการแพทย์ต่อประชากร
ของจังหวัด ดังนี้

ตารางจำนวนบุคลากรทางด้านสาธารณสุขของภาครัฐ

บุคลากรทางการแพทย์/สาธารณสุข	จำนวนบุคลากรภาครัฐ(คน)	อัตราส่วน:ประชากร
แพทย์	๗๒	๑ : ๑๗,๒๔๑
ทันตแพทย์	๒๓	๑ : ๓๕,๕๗๒
เภสัชกร	๑๗	๑ : ๗๓,๐๒๑
พยาบาลวิชาชีพ	๓๓๒	๑ : ๓,๗๓๕
พยาบาลเทคนิค	๒๐๒	๑ : ๖,๑๔๕
เจ้าหน้าที่พยาบาล	๓๔	๑ : ๓๖,๕๑๐
เจ้าหน้าที่สาธารณสุขชุมชน	๒๒๓	๑ : ๕,๕๖๖
ทันตภิบาล	๑๘	๑ : ๖๘,๕๖๔
เตียงผู้ป่วย	๕๐๕	๑ : ๒,๔๕๘

ที่มา : สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสมุทรปราการ (สิงหาคม ๒๕๔๐)

นับว่าการให้บริการยังไม่เพียงพอกับความต้องการดังนั้น จะเห็นได้ว่าธุรกิจด้านสถาน
พยาบาลของภาคเอกชนที่จัดตั้งขึ้นในจังหวัดสมุทรปราการ สามารถช่วยรองรับบริการด้านสาธารณสุข
ให้แก่ประชาชน ได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ความต้องการบริการด้านสาธารณสุขของจังหวัดสมุทร-
ปราการยังคงมีมาก เนื่องจากมีแรงงานที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม และสถานประกอบการต่าง ๆ
เป็นจำนวนมากต้องการการตรวจรักษาด้านสุขภาพอนามัยอยู่เสมอ อีกทั้งต่อไปในอนาคตจังหวัด
สมุทรปราการจะเป็นศูนย์กลางด้านพานิชยกรรม ธุรกิจ การค้า จะส่งผลให้บริการด้านสาธารณสุขต้อง
มีการขยายตัวเพื่อรองรับความต้องการของประชาชนที่เพิ่มมากขึ้นในจังหวัดอีกด้วย

ทรัพยากรธรรมชาติและการท่องเที่ยว

ทรัพยากรน้ำ

แหล่งน้ำธรรมชาติ จังหวัดสมุทรปราการมีแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญ ได้แก่

๑. แม่น้ำเจ้าพระยา
๒. คลองสำโรง
๓. คลองสรรพสามิต
๔. คลองค่าน
๕. คลองบางโหลง
๖. คลองบางปลา
๗. คลองบางเสาธง
๘. คลองพระองค์เจ้าไชยานุชิต
๙. คลองประเวศบุรีรมย์

แม่น้ำและลำคลองต่าง ๆ ดังกล่าวนี้นับว่ามีความสำคัญต่อจังหวัดสมุทรปราการอย่างมาก เนื่องจากเป็นแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร และใช้เป็นเส้นทางคมนาคมขนส่งทางน้ำด้วย โดยเฉพาะแม่น้ำเจ้าพระยา ที่ใช้เป็นเส้นทางขนส่งสินค้าต่าง ๆ ของจังหวัด ไปยังท่าเรือกรุงเทพฯ

แหล่งน้ำชลประทาน

แบ่งพื้นที่เป็น ๒ บริเวณ คือ

ก.พื้นที่การชลประทานในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษา ลักษณะของการชลประทานประเภทนี้เป็นโครงการเก็บกักรักษาน้ำระบายน้ำ การชะล้างดินเค็ม และการบรรเทาปัญหาน้ำท่วมครอบคลุมพื้นที่ของจังหวัดสมุทรปราการฝั่งตะวันออก รวม ๔๐๕,๘๐๐ ไร่ ซึ่งโครงการส่งน้ำ และบำรุงรักษานี้แยกออกเป็น ๒ โครงการ คือ

๑. โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาคลองค่าน ครอบคลุมพื้นที่บางพลีและอำเภอบางบ่อ
๒. โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาพระองค์ไชยานุชิต ครอบคลุมพื้นที่อำเภอบางบ่อ กับบางส่วนของจังหวัดฉะเชิงเทรา

ข.พื้นที่ชลประทานนอกเขตโครงการส่งและบำรุงรักษาพื้นที่นอกเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษา จำนวน ๑๕๐,๖๐๐ ไร่ เป็นพื้นที่ฝั่งตะวันออก ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ระหว่างแนวถนนสุขุมวิทกับแม่

น้ำเจ้าพระยาและชายฝั่งทะเลของอ่าวไทย การชลประทานในพื้นที่ส่วนนี้เป็นกิจกรรมประเภทการ
พัฒนาพื้นที่ หรือแหล่งน้ำต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคูคลองธรรมชาติ เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำจัด
บรรเทา ปัญหา น้ำท่วม น้ำเสียและป้องกันน้ำเค็ม

ทรัพยากรป่าไม้

ชนิดและจำนวนเนื้อที่ป่าไม้ ชนิดของป่าไม้ที่พบในจังหวัดสมุทรปราการ ส่วนใหญ่
เป็นป่าไม้ประเภท ไม้ผลัดใบและป่าชายเลน โดยมีเนื้อที่ป่าไม้รวมทั้งสิ้นประมาณ ๑๒,๐๓๐ ไร่ หรือคิด
เป็นร้อยละ ๑.๕๒ ของเนื้อที่ทั้งจังหวัด

ป่าไม้ในปัจจุบัน เนื่องจากพื้นที่ในจังหวัดสมุทรปราการ ไม่มีการประกาศเป็นเขตป่า
สงวนแห่งชาติ ป่าเตรียมการสงวนหรือเขตป่าหวงห้ามแต่อย่างใด เป็นเหตุให้พื้นที่ป่าไม้ในปัจจุบันมี
อยู่น้อย แต่อย่างไรก็ตามจากการสำรวจสภาพป่าไม้ในปัจจุบัน พบว่ายังมีพื้นที่ที่ยังคงสภาพป่าไม้
สมบูรณ์ในบางแห่ง โดยเฉพาะพื้นที่ที่เป็นป่าไม้ชายเลนบริเวณปากแม่น้ำเจ้าพระยาเหลืออยู่ จึงควรที่
จะกำหนดเป็นเขตป่าไม้หวงห้ามของทางราชการเพื่อป้องกันการบุกรุกทำลายอันจะก่อให้เกิดความเสี
หายต่อสภาพแวดล้อมและสูญเสียความสมดุลของระบบนิเวศในพื้นที่บริเวณนั้น ๆ

ทรัพยากรท่องเที่ยว

ปัจจุบันสภาพการท่องเที่ยวของจังหวัดสมุทรปราการมีผู้เยี่ยมชมเยือนรวมทั้งสิ้นประมาณ
สองล้านคน เป็นส่วนแบ่งร้อยละ ๒.๐๐ ของประเทศ ทั้งนี้มีผู้เยี่ยมชมเยือนชาวไทยประมาณร้อยละ ๕๐.๐๐ และผู้
เยี่ยมชมเยือนชาวต่างประเทศร้อยละ ๕๐.๐๐ อัตราการขยายตัวของผู้เยี่ยมชมเยือนจังหวัดนี้เฉลี่ยร้อยละ ๖.๑๓
ต่อปี ผู้เยี่ยมชมเยือนส่วนใหญ่มาจากกรุงเทพมหานคร และไม่นิยมพักค้างแรมในจังหวัดสมุทรปราการ
(Excursionists)

สถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจของจังหวัดสมุทรปราการ ส่วนใหญ่เป็นสถานที่ท่องเที่ยว
ประเภทประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมและตั้งอยู่ทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำเจ้าพระยา ส่วนทางฝั่งขวาของแม่น้ำ
เจ้าพระยา แม้จะมีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจเช่นกัน แต่เนื่องจากการติดต่อกันระหว่างทั้งสองฝั่งขาด
ความสะดวก ทำให้ไม่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเท่าที่ควร หากมีการก่อสร้างถนนวงแหวนรอบ
นอกของกรุงเทพมหานคร จะเป็นการช่วยให้มีการเชื่อมโยงสถานที่ท่องเที่ยวสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาเข้าด้วยกัน

การท่องเที่ยวของจังหวัดสมุทรปราการสามารถทำรายได้ให้กับผู้ประกอบการและ
ประชาชนในพื้นที่ได้มากพอสมควร ถึงแม้ว่าภาคอุตสาหกรรมจะก่อให้เกิดมลภาวะสภาพแวดล้อม

โดยทั่วไปก็ตาม แต่แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดก็ยังสามารถดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวทั้งในท้องถิ่นและต่างถิ่นตลอดจนชาวต่างประเทศ เข้ามาเที่ยวได้ เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดนี้แตกต่างจากที่อื่น ๆ และอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพฯ จึงสะดวกในการเดินทางไปแหล่งท่องเที่ยวในลักษณะไป - กลับ ได้ โดยไม่ต้องพักค้างแรม

สถานที่ท่องเที่ยว

จังหวัดสมุทรปราการมีแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งที่เป็นสถานที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเยี่ยมชมโดยแบ่งสถานที่ท่องเที่ยวเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ ๓ ประเภท คือ ประเภทธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม ซึ่งสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ มีดังนี้ คือ

๑. สถานที่ท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ

๑.๑ สวนคนิवास ตั้งอยู่ที่ตำบลท้ายบ้าน อำเภอเมืองสมุทรปราการ ริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๓ (ถนนสุขุมวิท) กิโลเมตรที่ ๓๑

๑.๒ สวนศาลอากาศบางปู ตั้งอยู่ในเขตตำบลบางปูใหม่ อำเภอเมืองสมุทรปราการ ริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๓ (ถนนสุขุมวิท) กิโลเมตรที่ ๓๑

๒. สถานที่ท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์

๒.๑ ป้อมพระจุลจอมเกล้า ตั้งอยู่ริมปากแม่น้ำเจ้าพระยาในเขตอำเภอพระสมุทรเจดีย์ ตามถนนสุขสวัสดิ์ เป็นระยะทางประมาณ ๑ กิโลเมตร

๒.๒ ป้อมแม่พลองไฟฟ้า ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาในเขตเทศบาลเมืองพระประแดง บริเวณศูนย์ราชการอำเภอพระประแดง

๓. สถานที่ท่องเที่ยวประเภทวัฒนธรรม

๓.๑ พระสมุทรเจดีย์ ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ในเขตอำเภอพระสมุทรเจดีย์ ตั้งตรงข้ามกับศาลากลางจังหวัดสมุทรปราการ

๓.๒ วัดโคกการาม ตั้งอยู่ที่ตำบลท้ายบ้าน อำเภอเมืองสมุทรปราการ ริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๓ (ถนนสุขุมวิท) ห่างจากจังหวัดสมุทรปราการประมาณ ๖

๓.๓ วัดบางพลีใหญ่ ตั้งอยู่ริมคลองสำโรง ที่ตำบลบางพลีใหญ่ อำเภอบางพลี ห่างจากประตูน้ำสำโรง ประมาณ ๑๓ กิโลเมตร

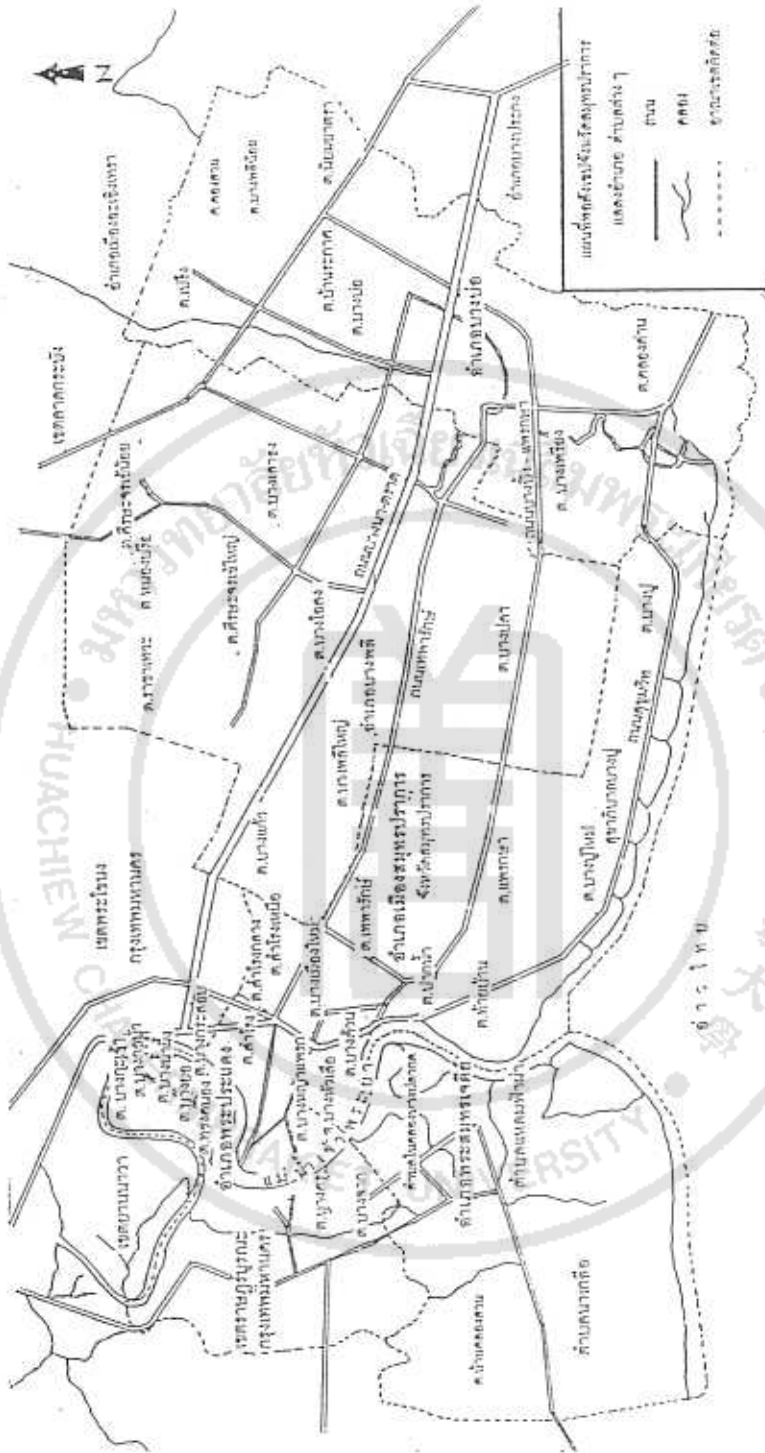
- ๓.๔ วัดกลางวรวิหาร ตั้งอยู่ริมคลองปากน้ำ ตำบลปากน้ำ อำเภอเมืองสมุทรปราการ
 ๓.๕ วัดโพชนครพิศุทธิ์ราชวรวิหาร ตั้งอยู่ที่ตำบลบางพิง จังหวัดสมุทรปราการ
 ๓.๖ วัดทรงธรรมวรวิหาร ตั้งอยู่ที่ตำบลตลาด อำเภอพระประแดง

๔. สถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเพื่อการอนุรักษ์และเผยแพร่

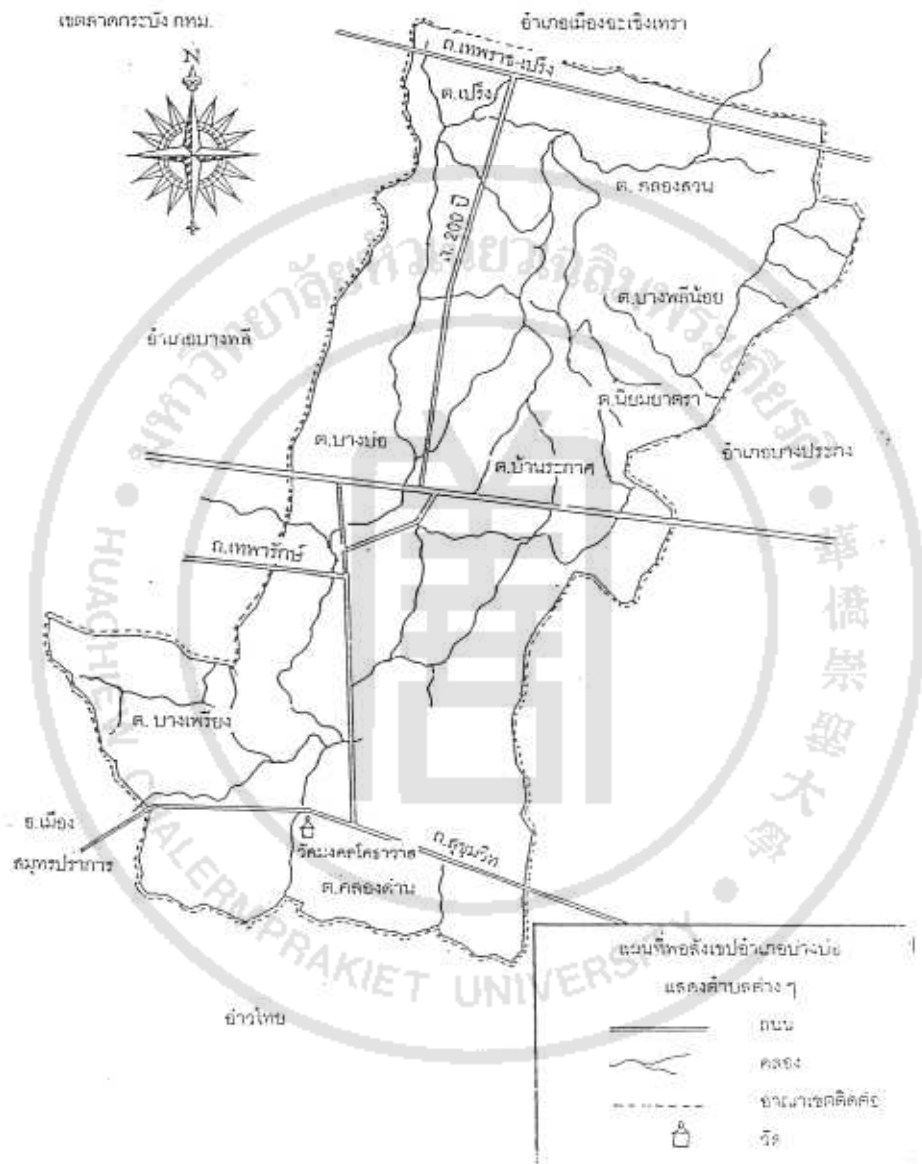
- ๔.๑ เมืองโบราณ ตั้งอยู่ในตำบลบางปูใหม่ อำเภอเมืองสมุทรปราการ ถนนสุขุมวิท
 กิโลเมตรที่ ๑๓ อำเภอเมืองสมุทรปราการ
 ๔.๒ พิพิธภัณฑ์ความสัมพันธ์ไทย-จีน มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ตั้งอยู่ที่
 มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ถนนบางนา-ตราด กิโลเมตรที่ ๑๘ อำเภอบางพลี
 ๔.๓ พิพิธภัณฑ์ช้างเอราวัณ ตั้งอยู่บนถนนสุขุมวิท ก่อนถึงอำเภอเมืองสมุทรปราการ
 ๔.๔ พิพิธภัณฑ์ทหารเรือ ตั้งอยู่ตรงข้ามโรงเรียนนายเรือ อำเภอเมืองสมุทรปราการ
 ๔.๕ ฟาร์มจระเข้และสวนสัตว์ ตั้งอยู่ที่ตำบลท้ายบ้าน อำเภอเมืองสมุทรปราการ ห่าง
 จากศาลากลางจังหวัดสมุทรปราการ ประมาณ ๑ กิโลเมตร

๕. เทศกาลและงานประเพณี

- เทศกาลและงานประเพณีที่มีชื่อเสียงของจังหวัดสมุทรปราการ ได้แก่
- ๕.๑ งานนมัสการองค์พระสมุทรเจดีย์ (เจดีย์กลางน้ำ) วันแรม ๕ ค่ำ เดือน ๑๑
 ของทุกปี (ราวปลายเดือนตุลาคม ถึงต้นเดือนพฤศจิกายน) ที่อำเภอเมืองสมุทรปราการ
- ๕.๒ เทศกาลสงกรานต์ปากกลัด (พระประแดง) จัดขึ้นทุกปีในวันอาทิตย์หลังจากวัน
 สงกรานต์ (๑๓ เมษายน) คือราววันที่ ๑๗-๑๘ เมษายน ที่อำเภอพระประแดง
- ๕.๓ ประเพณีรับบัว จัดขึ้นทุกปีในวัน ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ (ราวเดือนตุลาคม) ที่
 อำเภอบางพลี
- ๕.๔ ประเพณีแข่งเรือ จัดขึ้นทุกปีในวันแรม ๑-๖ ค่ำ เดือน ๑๑ (ราวเดือนตุลาคม)
 ในแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณที่ว่าการอำเภอพระประแดง
- ๕.๕ ประเพณีนมัสการหลวงพ่อบาน จัดขึ้นทุกปีในวันขึ้น ๕ ค่ำ ถึง ๗ ค่ำ เดือน ๑๒
 ราวต้น เป็นงานประจำปีของอำเภอบางบ่อ

แผนที่ที่ ๑ แสดงจังหวัดสมุทปราการ

แผนที่ที่ ๕ แสดงอำเภอบางบ่อ

